

Slovenski Pravniki

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Novo ustavno stanje	97
2. Dr. Božidar Kobè: Osnovni problemi reforme delniškega prava .	98
3. Dr. Rudolf Trofenik: Učinek pravnomočne inozemske kazenske sodbe	112
4. Dr. Vladimir Orel: Oris razsodnega postoka po novem italijanskem procesnem zakoniku	134
5. Književna poročila	151
6. Razne vesti	156

Prilogi: Odločbe kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh II, št. 411 do 424 (p. 27, str. 417—432).

Odločbe v upravnih stvareh I, št. 95 do 104 (p. 11, str. 161—176).

V LJUBLJANI 1941-XIX.

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 22,80 L na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravniki“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 22,80 lir. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tja-kaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravnik l. 1909 do 1922 à 15,20 L, posamezni snopiči à 5,70 L.

Slovenski Pravnik l. 1923. dalje à 30,40 L, posamezni snopiči (dvojne številke) po 5,70 L, št. 11 do 12 l. 1935 po 11,40 L.

Posamezni nepopolni izvodi II. knjige Odločb kasacijskega sodišča v civilnih stvareh (manjkata 2 ali 3 pole) po 15,20 L.

Posamezne pole kasacijskih odločb, kolikor so v zalogi, po 3 L.

Pol stoletja Društva „Pravnik“. Spominska knjiga. 1939. Cena 25 L.

Mnenja o Predhodnem načrtu državljskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 30,50 L. Posamezne pole po 2 L.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 9,25 L.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 17,20 L.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 5,70 L.

Dr. J. Agneletto: Prva knjiga novega italijanskega državljskega zakonika — po 5,70 L.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 5,70 L.

Uparedna slavenska pravnička terminologija — po 11,50 L.

V posebne, enotne platnice veže posamezne letnike „Slovenskega Pravnika“ knjigoveznica J. Žabjek v Ljubljani, Dalmatinova ulica.

Slovenski Pravniki

Leto LV. Ljubljana, septembra 1941-XIX. Štev. 5.-7.

Novo ustavno stanje.

V prvi polovici meseca aprila je zasedla italijanska vojska Ljubljano in zahodni del slovenskega ozemlja. To je privedlo do popolnoma novega ustavnopravnega položaja, ki mu je dala konkretno obliko ustanovitev Ljubljanske pokrajine v mejah italijanskega imperija. Dne 3. maja je namreč izšel kraljevi ukaz, s katerim se je določilo, da je Ljubljanska pokrajina sestavni del Kraljevine Italije in da bo imela glede na svoje strnjeno slovensko prebivalstvo avtonomen ustroj, ki bo upošteval etnične značilnosti prebivalstva, zemljepisno lego ozemlja in posebne krajevne potrebe.

Gornji ukaz priznava svojstveno omiko, ki so jo ustvarili Slovenci v stoletjih, in zagotavlja obenem njen nadaljnji razvoj. Prav zato je ta ukaz posebne važnosti in ima pomen tudi izven zunanjega pravnega okvira, ki je vanj odet. V ukazu izražena načela omogočajo tudi Slovincem, da tekmujejo z drugimi narodi pri ustvarjanju kulturnih vrednot, da sodelujejo z njimi zlasti na vseobči zgradbi pravoznanstva, odslej še posebej ob strani italijanskega pravištva, ki se ponša z zaslugami tako pri stvaritvi kakor pri izpopolnitvi prava civiliziranih narodov.

V istih mislih nas je utrdil tudi obisk državnega podtajnika eks. Puzzolua. Bil je namenjen sicer le izvrševalcem pravosodstva, toda slednje je le najznamenitejša veja izvrševanja državne oblasti, obenem najbolj vidni zunanji odraz oziroma najbolj praktično uveljavljanje pravoznanstva. Iz besed visokega odposlanca ni zvenela le skrb za urejeno pravosodstvo, za brežhibno poslovanje sodišč, njegove besede so bile potrdilo, da je rek *Iustitia fundamentum regnorum* vodilna smernica nove uprave. Zato so odjeknile polno pri slovenskem narodu, ki je štel svoje sodstvo vedno s ponosom med prve kulturne dobrine. Dokler pa bo obstajalo to, bo živelo kot njegova hrbtnica tudi slovensko pravoznanstvo.

Osnovni problemi reforme delniškega prava.

Dr. Kobè Božidar, sodniški pripravnik.

I. Uvod.

1. Delniška družba kot ena izmed temeljnih oblik gospodarskega podjetja v modernem gospodarstvu je danes v ospredju zanimanja zakonodavca ter trgovinskopravnega slovstva. Nastalo je namreč važno vprašanje, ali niso težke zlorabe kapitalizma, ki bije danes poslednji boj za svoj obstanek, uničile osnovne sociološke in gospodarske baze delniške družbe, namreč zaupanja delničarjev - kapitalistov, ki so svoj kapital vložili v delnice. Vendar kljub temu vidimo, da je in ostane delniška družba ena izmed neobhodno potrebnih gospodarskih tvorb, ki se je poslužujejo najrazličnejši gospodarskopolični sistemi od ekonomskega liberalizma preko fašizma in nacionalnega socializma tja do socializma, saj je privilegirana gospodarska tvorba kapitalizma postala na vzhodu ena izmed oblik socialističnega podjetja; delniška družba s tipično individualističnimi tendencami ima v sebi že sledove kolektivizma. Različni gospodarskopolični sistemi zasledujejo s podjetji v obliki delniških družb svoje posebne gospodarske cilje. Moderne države, ki ne bi za svoje ogromne gospodarske potrebe poznala te najnaprednejše gospodarske tvorbe, si ne moremo predstavljati, saj je delniška družba s svojo kapitalističnokolektivistično strukturo tipična oblika velikih industrijskih, bančnih, varovalnih, prevoznih in dr. podjetij.

Vedno večji vpliv delniške družbe v gospodarstvu je spričo spoznanja, da je ureditev delniškega prava zastarela, privedel v številnih državah do novih zakonov ali vsaj do novih osnutkov zakona o delniških družbah, večkrat v zvezi z reformo celokupnega trgovinskega prava. Ta stremljenja in njih uspehe si hočemo predočiti v pričujoči razpravi.

Tega reformnega gibanja, ki je nastopilo zaradi globokih gospodarskih sprememb po svetovni vojni v skoro vseh državah (ponekod

Kratice: Tz = trgovinski zakonik; ntz = novi trgovinski zakon z dne 20. oktobra 1937; deln. reg. = delniški regulativ; co = codice di commercio; RDC = Rivista del diritto commerciale; ZHR = Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht; Ann = Annales de droit commercial.

tudi zaradi potrebe po unifikaciji materije, urejene v različnih pokrajinskih zakonih, n. pr. Poljska, Jugoslavija), ne moremo omeniti skupno, ampak sistematično po različnih skupinah zakonodaj. Pri tem ne smemo misliti že na rigorozno klasifikacijo, kajti vsaka zakonodaja je odsev posebnih gospodarskopoličnih razmer v dotični državi; z mnogo koristi vendar lahko razlikujemo tri skupine zakonodaj: romansko, nemško in anglosaksonsko. Vsaka izmed teh treh skupin predstavlja posebne značilnosti, ki so odvisne od elementov gospodarskega, političnega in kulturnega značaja.

a) Romanska skupina obsega francosko, belgijsko in nizozemsko, romunsko, špansko, portugalsko zakonodajo in seveda v prvi vrsti italijansko, katere reforma je prav v tem času izvršena. Reforma francoskega delniškega prava se je začela že z zakonom z dne 24. julija 1867 („sur les sociétés“), kasneje pa nadaljevala z zakonskimi novelami z dne 1. avgusta 1893, 16. novembra 1903, 22. novembra 1913, 20. aprila 1917 („sur les sociétés anonymes à participation ouvrière“), 1. maja 1930 zlasti z dne 13. novembra 1933, ki definitivno prepoveduje pluralno pravico glasovanja na skupščinah delniških družb, z dne 8. avgusta 1935 glede odgovornosti družbenih organov in z dne 31. avgusta 1937, ki urejuje še določene pravice glasovanja. Poslednji reformi je francoski zakonodavec pristopil po porazu v juniju 1940 z zakoni z dne 19. septembra 1940 in 26. novembra 1940, na katere se bom v nadaljnjem povrnil, ker pomenijo za francosko delniško pravo pravo revolucionarno reformo. Belgija je svoj zakon o d. d. z dne 25. maja 1913 reformirala večkrat (30. oktobra 1919, 14. junija 1926, 29. julija 1926, 23. julija 1927, 24. in 31. oktobra 1934, 9. julija 1935). Osnutek iz leta 1936., ki poudarja zlasti dva problema: disciplino upravnih organov in zastopstvo manjšine v upravnem svetu, še ni uveljavljen. Nizozemska ima nov zakon z dne 2. julija 1928 s serijo novih členov v starem tekstu zakona od 1856, ki je imel za osnovo Code de Commerce. Romunija ima nov zakon iz leta 1938, ki je zvest tradiciji povzel skoro v celoti načela italijanskega osnutka iz leta 1925. Španija ima osnutek II. knjige trg. zakona iz leta 1926., ki pa čaka na novi italijanski trgovinski zakonik. Reforma italijanskega delniškega prava, vsebovanega v Codice di Commercio z dne 2. aprila 1882 s številnimi novelami, se je začela z osnutki iz leta 1922 (Vivante) in 1925 (d'Amelio); toda tudi osnutek iz leta 1940 (Progetto ministeriale del nuovo codice di commercio) ni bil uveljavljen. Ko je postala medtem Delovna karta (Carta del Lavoro) z dne 21. aprila 1927, temeljni statut fašistične revolucije, z zakonom z dne 30. januarja 1941-XIX osnovni ustavni zakon fašistične države ter predstavljajo v njej vsebovane deklaracije osnovna načela pravnega reda, je dobila še močnejši vpliv na zakonodajna stremjenja. V skladu z osnovnimi načeli Delovne karte naj bi trgovinsko pravo postalo sestavni del državljanskega prava, in sicer v posebni knjigi: Dell'impresa e del lavoro (osnutek 1941); na osnovi modernih italijanskih, nemških ter sovjetskih trgovinskopravnih stremljenj bi dobilo mesto, ki mu pripada, ter postalo pravo trgovinskih podjetij. Ta osnutek je bil končno dne 11. julija 1941 uveljavljen (Gazzetta Ufficiale z dne 11. julija 1941), in sicer kot posebna knjiga „Codice Civile“ pod naslovom „Del lavoro“. V veljavo stopi dne 21. aprila 1942-XX. Glede na to spadajo zlasti tudi določbe o delniških družbah med najnaprednejše ter so zato za celotni razvoj delniškega prava vredne posebnega upoštevanja.

b) V nemški skupini prednjači Nemčija s svojo napredno zakonodajo, pripravljeno po dolgem reformnem gibanju v literaturi preko

novel iz leta 1870. in 1884., osnutkov 1930 in 1931 do delniškega zakona (Aktiengesetz) z dne 30. januarja 1937, v katerega so povzeta tudi glavna gospodarsko-politična načela nacionalnosocialističnega režima. V tej zvezi ne bo odveč omeniti važen Hofmannsthalov osnutek od 1925., ki je v posameznih točkah izboljšal sistem nemškega HGB.

Eno najnaprednejših ureditev delniškega prava vsebuje naš novi trgovinski zakon, z dne 20. oktobra 1937, ki pa še ni dobil obvezne moči. Zakonodavec je upošteval vse nove kodifikacije in osnutke delniškega prava, zlasti pa tudi dosedanje izkušnje prakse in izsledke moderne delniškopravne literature. Zelo se naslanja na poljsko ureditev delniškega prava, na zakon kneževine Liechtenstein ter na švicarske, madžarske in nemške načrte. Toda tudi italijanski načrti so imeli mnogo vpliva, zlasti glede neštetih posameznih vprašanj (gl. Obrazložjenje ministrstva pravde k 3. pogl. drugega dela in škerlj, *Le società per azioni secondo la nuova legge commerciale jugoslava*, RDC, 1939, I, 174).

c) Sredi med tema dvema skupinama je treba omeniti švicarsko reformo z zakonom z dne 18. decembra 1936 (Bundesgesetz über die Revision der Titel XXIV bis XXXIII des Obligationenrechts) z veljavo od 1. julija 1937, ki je po svoji demokratični osnovi pravo nasprotje nemškega delniškega zakona. Švicarska osnutka (iz leta 1919. (Huber) in 1923. sta služila za vzorec zakonu o osebah in družbah z dne 20. januarja 1926 Kneževine Liechtenstein, kakor tudi poljskemu zakonu o trg. družbah z dne 22. marca 1928, sprejetemu v celoti v državljanski zakonik z dne 27. junija 1934. Nekaj idej je Poljska povzela tudi po italijanskem osnutku iz leta 1925. Kot zelo važne moramo omeniti še osnutke ogrske reforme iz leta 1918. in 1926. (Kuncz), ki skušajo izboljšati zakon iz leta 1875., deloma tudi pod vplivom avstr. delniškega regulativa.

Pred anglosaksonske skupino nam predstavlja mešan tip tudi severnoevropska-skandinavska grupa (Švedska, Norveška, Danska, Finska), ki se približuje angleški zakonodaji, ima pa za osnovo načela nemškega sistema.

d) V anglosaksonski skupini omenim le angleški Company Consolidation Act iz l. 1929. z njegovo moderno disciplino delniškega prava. Poudarim naj le dosledno izraženo načelo publicitete ustanovitve delniške družbe, podrobne določbe glede upravnih organov, bilance, fuzije, zvišanja kapitala in kar je zlasti važno glede kontrole družbinega poslovanja po neodvisnih revizorjih.

Posebno skupino tvori končno sovjetsko delniško pravo, urejeno v reglementu z dne 17. avgusta 1927, s prevladujočo obliko delniške družbe z javnim kapitalom (tekst v ZHR 91, 406).

2. Ne glede na občo važnost delniške družbe se je zakonodavcu, preden se je lotil temeljite reforme delniškega prava, nujno vsililo osnovno vprašanje, namreč ali ima delniška družba danes v borbi najrazličnejših socialnih in gospodarskih idej še svoj „raison d'être“ kot privilegirana gospodarska tvorba kapitalizma in pa, ali ni morda v vse-splošni nacionalizaciji oziroma kolektivizaciji gospodarstva že obsoletna organizacijska oblika gospodarskega podjetja. Ali ni splošna intervencija države, ki pomeni v totalitarnih sistemih fašizma, nacionalnega socializma ter komunizma že

pravi etatizem, v očitnem nasprotju z zamislijo delniške družbe, ki ima svoj temelj v zasebni lastnini, individualni iniciativi in odgovornosti?

Ali obstoji delniška družba kot čista kapitalaska družba, organizirana v obliki parlamentarne republike in delnice še v svoji pravni podobi? V kapitalističnem sistemu je prešlo gospodarstvo pod zasebno kontrolo velikih industrij in bank, sindikatov, koncernov in kartelov; posamezna gospodarska podjetja v obliki delniških družb so v popolni odvisnosti od drugih delniških družb ter njihovih zvez, v katerih zopet neomejeno vladajo veliki kapitalisti, oz. velike finančne skupine. Na drugi strani so v posameznih delniških družbah pojav privilegiranih delnic, vpliv bank kot depozitarjev oz. fiduciarnih lastnikov delnic preko od njih odvisnih upravnih organov dejansko razlastile delničarje ter jim odvzele njih temeljne pravice. Delničar dobiva vedno bolj značaj upnika ter se približuje imetnikom navadnih obveznic.¹ K vsem tem pojavom je prišteti še delniško družbo z enim samim delničarjem² kot pravo nasprotje kolektivističnokapitalistične strukture delniške družbe, kakor je nastala z razvojem tehnike iz gospodarske potrebe po zbiranju kapitalov za snovanje velikih gospodarskih podjetij.

Ne glede na ta očitna nasprotstva s temeljnimi načeli prava delniških družb opažamo vendar danes, da delniška družba celo pridobiva iz dneva v dan na svoji važnosti.³ Prilagodi se vsakemu gospodarskemu sistemu od ekonom-

¹ Določbe pozitivnega prava ne ustrezajo dejanskemu stanju; čl. 216/1 Tz: „Vsak delničar ima sorazmeren delež na družbini imovini.“ Tudi čl. 111, 144, 207, 211, 213 Tz; § 165/1 hrv. trg. zak.: „Svacom akcionarju pripada sorazmeran deo društvene imovine“; §§ 165, 167 trg. zak. za Bosno in Hercegovino.

² Od tega primera je treba izločiti enoosebno delniško družbo z izključno javnim kapitalom, kakor jo izrečno ureja čl. 3 sovjetskega reglementa o delniških družbah z dne 17. avg. 1927. Prim. pišcev članek v „Slov. pravniku“ 1940, 342.

³ V letu 1940. je bilo v Jugoslaviji ustanovljenih 70 novih delniških družb s skupno glavnico Din 172,226.000. V istem razdobju je 49 že obstoječih delniških družb zvišalo glavnico za 492,147.000— Din. V primeri z lanskim letom se je pokazala lani znatno večja udeležba zasebnega kapitala. V vsem predlanskem letu je bilo ustanovljenih 62 novih delniških družb z nominalno glavnico 145,000.000— Din, dočim je 55 že obstoječih zvišalo glavnico za 154,100.000— Din. Ta porast delniških družb je seveda še mnogo večji v industrijsko bolj razvitih državah.

skega liberalizma do socializma.⁴ Celo temeljne baze delniške družbe, namreč privatne lastnine, individualne iniciative ter združitve kapitala najširših ljudskih slojev oz. najrazličnejših socialnih razredov ni prizadela reforma nacionalsocialistične ter fašistične zakonodaje.⁵ Javni kapital najde prav tako v d. d. najširšo priložnost za svojo udeležbo, bodisi v mešanih d. d., bodisi v d. d. z izključno javnim kapitalom. Iz tega izhaja seveda, da se mora korporacija javnega prava, če se že posluži oblike privatnopravne d. d., docela pokoriti njenim zakonom.

⁴ „Der Kapitalismus ist eine Tatsache der Volkswirtschaft geworden, deren organisierte Kraft und wirtschaftliche Leistungsfähigkeit uns unentbehrlich sind. Die Gegnerschaft gegen den Kapitalismus kann nicht bedeuten: Zerstörung dessen, was der Kapitalismus geschaffen hat, sondern Umbildung und Entwicklung, damit seine organisatorischen und produktiven Kräfte der Gesellschaft erhalten bleiben, seine schädlichen Folgen aber beseitigt werden“, Philippovich, Entwicklung der wirtschaftspolitischen Ideen im 19. Jahrhundert, 1910, 141.

⁵ Fašistična zakonodaja ni spremenila temeljev delniške družbe v Codice di Commercio, ampak je doslej povzela le neobhodno potrebne reforme, zlasti z nov. 1932 in 1935 (glede zvišanja, znižanja kapitala, fuzije, likvidacije, odgovornosti). V skladu z novimi stremljenji delniškega prava in z načeli korporativnega sistema se je delniško-pravna zakonodaja občutno reformirala v knjigi „Del lavoro“, vendar so tudi reformi ostala za osnovo vsa navedena načela delniškega prava. Končno je „Aktiengesetz“ z dne 30. januarja 1937 tipičen vzgled za neobhodno potrebo delniške družbe, čije vpliv ne more prenehati pod nobenim režimom, čeprav bi izvedel še tako velike spremembe družbenega reda. Tudi oni, ki so hoteli za vsako ceno odkriti najradikalnejše reforme v zakonu nacionalno-socialističnega režima, so morali nujno priznati, da novi zakon (ki je ovrgel ideje Rathenaua in njegovega „Unternehmen an sich“ ter „Selbstverwaltungskörper“ kot poskusov socializacije), ni v ničemer posegel v kapitalistični značaj delniške družbe. Tudi po novem nemškem delniškem zakonu je d. d. privatno podjetje in tudi načela njene organizacije so uzakonjena v tem smislu. Cilj d. d., ustanovljene po malih ali velikih kapitalistih, je vsaj v osnovi še vedno maksimum koristi lastnikov podjetja-delničarjev, prav tako kot v francoskem, angleškem, švicarskem in našem delniškem pravu. D. d. je ostala „entreprise privée où l'initiative individuelle devra se développer librement pourvu qu'elle se montre capable de garantir le marche de la production et de la mise en valeur des produits, et qu'elle ne menace pas l'intérêt général de l'économie nationale et la paix sociale“ (Kuncz, Les problèmes juridiques de la structure constitutionnelle des sociétés anonymes, Annales de droit commercial, 1938, 18).

Delniške družbe ni zavrgel niti sovjetski zakonodavec, ampak jo je v že omenjenem reglementu prilagodil novim gospodarskim razmeram. Čeprav bi pričakovali najradikalnejšo reformo, ima sovjetsko delniško pravo svoje značilne posebnosti, le kar se tiče delniških družb z javnim ali mešanim kapitalom nasproti „kapitalističnim“ zakonodajam. Prim. tekst reglementa v ZHR. 91, 406 in Gordon, Système de droit commercial des soviets, 1933, 134.

5. Tako je nastala potreba po temeljiti reformi delniškega prava, in sicer zlasti v osnovni zahtevi: pravični organizaciji kot najvažnejšem sredstvu za očuvanje interesov delničarjev, upnikov, podjetja, da celo narodnega gospodarstva. S kršitvijo zaupanja delničarjev, vlagateljev v upravo podjetja je namreč ogrožen ne samo obstoj podjetja, ampak tudi zdravo funkcioniranje gospodarstva, ki ni zgolj monopol direktorjev, upravnih svetnikov ter njihovih zaščitnikov, velikih kapitalistov, finančnih sindikatov in bank, ampak državna in narodna pravica ter potreba.

Brez dvoma je edino zakonodavec pristojen, da ustanovi strukturo organizacije d. d. Vprašanja n. pr. ali je v delniških družbah potrebna neka vrhovna oblast v obliki skupščine delničarjev, kakšna je njena pristojnost, kateri organ naj imenuje člane uprave, na kakšen način mora biti organizirana kontrola upravnega poslovanja, more rešiti na določen in učinkovit način le pozitivno pravo. Prav to velja za pravice delničarjev, ki jih izvršujejo v skupščini, zlasti v pogledu njih zaščite proti samovolji upravnih organov, kakor tudi proti zlorabam večinskega načela (manjšinske pravice) z izpodbijanjem skupščinskih sklepov itd. Vemo namreč, da ni zlepa pravnih norm v delniškem pravu, ki bi jih bilo lažje izkoristiti v delničarjem, upnikom ter družbi škodljive namene kot ravno določbe glede organizacije.

4. Nove tendence prava delniških družb nam dokazujejo na vsakem koraku, kako močno vplivajo nanje teoretične konstrukcije o pojmu delniške družbe oziroma še dalje o pojmu juristične osebe. Kakor sodijo avtorji o osnovnem vprašanju juristične osebe, tako rešujejo posamezne probleme d. d. (n. pr. o pravni naravi upravnih organov). Če pogledamo globlje, vidimo da ta vprašanja niso čisto pravne narave, nego v veliki meri svetovno-nazorske. V doktrini prava delniške družbe srečavamo zato ponovno tendence individualistične, kolektivistične ter transpersonalne teorije.⁶ Po prvi zamisli zasleduje delniška družba individualne cilje posameznih svojih delničarjev, po drugi kolektivne interese družbine skupnosti, torej ne samo interesov sedanjih družbenikov, ampak tudi bodočih.

⁶ Radbruch, Rechtsphilosophie, 3 izd. 1952, 51, 54, 130; širše tudi 124, 125, 131, 140.

Končno je po transpersonalni konstrukciji⁷ objekt družbi-nega interesa podjetje — ali kakor se posebno v nemški pravni literaturi vidi „Unternehmen an sich“ — neodvisno od individualnih ali kolektivnih interesov delničarjev. Če naj ne bo slednjič osnova transpersonalne teorije niti svoboda (individualizem) niti družba (kolektivizem), nego napredek civilizacije, potem ne zasleduje d. d. niti individualne, niti kolektivne ampak obče kulturne cilje.

Moderna literatura o delniškem pravu odklanja individualistično konstrukcijo. Prevladujeta ostali dve teoriji, ki sta si sicer nasprotni, toda tendenca po pobijanju prve ju približuje. Praktično glede posameznih vprašanj res med obema ni odločilne razlike. Za transpersonalno teorijo je bistveno podjetje in skupno delo, ki posamezne delničarje druži, za kolektivistično interes skupnosti sedanjih in bodočih delničarjev, kar vodi končno k istemu cilju — očuvanju družbinega podjetja.⁸ Ta vpliv kolektivistične konstrukcije se kaže slednjič v tem, da nekateri istovetijo družbin interes z državnim, kot obćim javnim interesom. Ti ne vidijo niti interesov posameznih delničarjev, niti varstva interesov njih skupnosti niti podjetja kot takega, ampak višji kolektivni interes države.^{9 10}

5. Ko proučujemo osnovne probleme delniškega prava, moramo imeti pred očmi izhodno točko svetovni nazor, na čigar osnovi je zakonodavec gradil svoj sistem delniškega prava. Kakor se odraža državni, pravni in gospo-

⁷ Ta teorija juristične osebe ji sicer priznava določene cilje, ki pa niso niti osebni niti družbini ampak cilji čisto stvarne narave „so dass Person die Gebundenheit bestimmter Güter und Menschen für bestimmte sachliche Aufgaben bedeuten würde“ (Theorie vom Zweckvermögen); Radbruch, l. c. 131; teorija je pridobila v novejšem času mnogo pristašev; prim. Rhode, Juristische Person und Treuhand, 1932.

⁸ Ta sličnost je značilna zlasti v angleški ultra-vires teoriji z močnim transpersonalističnim poudarkom; o tem Schlink, Die Ultra-vires Lehre im englischen Privatrecht, 1935, 57.

⁹ Barassi, Diritto sindacale e corporativo, 1934, 55, na osnovi Delovne karte (Dichiarazione VII della Carta del lavoro): „Lo Stato corporativo considera l'iniziativa privata nel campo della produzione come lo strumento, più efficace e più utile nell'interesse della Nazione. — L'organizzazione privata della produzione essendo una funzione di interesse nazionale, l'organizzatore dell'impresa è responsabile dell'indirizzo della produzione di fronte allo Stato. Dalla collaborazione delle forze produttive deriva fra esse reciprocità di diritti e di doveri.“

¹⁰ O pravnofilozofski osnovi modernih tendenc delniškega prava prim. Goldschmidt, Grundfragen des neuen schweizerischen Aktienrechts, 1937, 9—18; isti: Recenti tendenze nel diritto della società anonima, 1935, 141, 147.

darski politični sistem najočitneje v državni organizaciji v vseh njenih potankostih, tako vpliva tudi na organizacijo delniške družbe splošni politično- in gospodarsko-organizacijski sistem. Organizacija delniške družbe v državi z demokratičnim sistemom je zato bistveno različna od organizacije v totalitarni državi, kjer je vse življenje urejeno po načelu vodstva.

II. Najenostavnejša shema organizacije delniške družbe.¹¹

6. Delniška družba potrebuje za svoje poslovanje skupščine, upravnih in nadzornih organov. Pristojnost med njimi ni strogo ločljiva. Funkcije, ki pristojijo redno skupščini, upravnim in nadzornim organom, preidejo često od upravnih organov na skupščino ali nadzorne organe, od slednjih pa na skupščino. Vobče je v skupščini predstavljena celokupna družbina volja, namreč volja družbenikov. Ker kot taka ni sposobna, da bi vršila tekoče poslovanje v družbinem podjetju, čeprav naj bi dajala osnovne smernice za poslovanje, mora imeti d. d. posebne organe, ki podjetje po teh smernicah dan za dnem upravljajo. To so upravni organi, ki jim je na osnovi zakona poverjeno poslovodstvo ter zastopstvo družbe. Drugi nič manj važni družbeni organi, nadzorni organi, nadzorujejo delovanje upravnih organov v širšem ali ožjem obsegu. Najenostavnejša shema organizacije d. d. je torej sledeča: Skupščina oblikuje družbino voljo, upravni organi kot izvršilni organi izvršujejo to družbino voljo ter zastopajo družbo na zunaj, nadzorni organi v širšem ali ožjem obsegu nadzirajo poslovanje upravnih organov ter poročajo o njih delovanju skupščini delničarjev.

Kakor rečeno, se za pristojnost navedenih treh delov družbine organizacije ne morejo postaviti stroge meje. Predvsem velja to za upravne in nadzorne organe. Vobče je sicer priznано pravilo: Kdor upravlja, ne sme nadzorovati, kdor nadzira, ne sme upravljati. V življenju d. d. je stvar docela drugačna. Predvsem ni v poslovanju upravnih organov mogoča stroga razmejitev upravnih funkcij od nadzornih. Pomislimo samo na nameščence družbinega podjetja, nad katerimi vrše upravni organi prvo, najintenzivnejšo kontrolo. Nujno je dalje, da prevzamejo nadzorni

¹¹ Wieland, Handelsrecht, II, 1931, 87. sl.

organi v določenih primerih (n. pr. če se izpraznijo mesta upravnih organov) funkcije upravnih organov (kolikor niso dolžni sami imenovati nove upravne organe). Strogih meja ni mogoče postaviti niti med upravnimi ali nadzornimi organi in skupščino, kar je povsem razumljivo, saj skupščina združuje tri funkcije: normativno, poslovodstveno in nadzorno. Večkrat se zlasti zgodi, da preidejo upravne funkcije (razen zastopstva) deloma na skupščino družbenikov, na pr. pri družbah z majhnim številom delničarjev. Tu se organizacija delniške družbe približa organizaciji osebnih družb. V najskrajnejši obliki so lahko celo vse funkcije združene v eni roki: pri delniški družbi z enim samim delničarjem.

Da se glede pristojnosti upravnih in nadzornih organov ne morejo postaviti stroge meje, nam nazorno dokazuje organizacija delniške družbe po različnih zakonodajah. Taka primerjava nam pokaže najprej, da so poleg upravnih organov, ki jim je zaupana tekoča uprava družbinega podjetja ter zastopstvo na zunaj (Vorstand, Direktion) nastali najprvo organi, ki jim je poverjen le periodičen pregled bilance ter družbenih računov (Rechnungsrevisoren, Kontrollstelle). Ker so predvsem za družbe z večjim številom delničarjev taki organi neobhodno potrebni, so se ti posebni nadzorni organi kmalu pojavili v ustroju delniških družb. V razmerju nadzornih organov nasproti upravnim moramo razlikovati dva sistema: angleški sistem upravnega sveta (direktorialni sistem) in nemški sistem nadzorstvenega sveta.

7. V večji skupini držav so v zakonu poleg upravnih organov določeni le periodično voljeni revizorji kot posebni kontrolni organi. Upravni organi sestojijo pri večjih delniških družbah iz dveh vrst podorganov: ravnateljstva in upravnega sveta (board of directors). Ravnateljstvu, katerega člani so lahko tudi nedelničarji, ali člani upravnega sveta (managing directors) ali drugi (managers, na pr. v svojstvu nameščencev), je poverjeno upravljanje tekočih poslov ter zastopstvo družbe, upravni svet pa ima funkcijo nadzorstva nad ravnateljstvom, prav tako je tudi pristojen za odobritev nekaterih važnejših upravnih poslov.

Ta angleški sistem je v veljavi predvsem v Angliji, Franciji, Združenih državah Severne Amerike, v Švici ter v skandinavskih državah.

V nemškem sistemu (Nemčija z Avstrijo, Italija,¹² Belgija) so se namesto revizorjev uveljavili stalni nadzorni organi (nadzorstveni svet, Aufsichtsrat, sindaci, commissaires de surveillance). Izvedena je ločitev upravnih in nadzornih funkcij (vsaj načeloma) ter je nadzornim organom udeležba na upravi zabranjena (čl. 183 do 185 Codice di Commercio, čl. 65 belg. družbenega zakona). Upravni organi so v italijanskem in belgijskem pravu razdeljeni po francoskem zgledu na upravni svet in ravnateljstvo. Upravni svet ima prvo kontrolo nad ravnatelji, ki vrše redno tekoče poslovanje. To velja tudi po nemškem pravu, le da ravnatelji ne spadajo med upravne organe kot take, ampak med nameščence. (Izraz ravnateljstvo uporablja hrv. trg. zak. — prim. § 157/10 — za naše načelstvo torej za prave upravne organe, zato moramo vedno točno paziti, v kakšnem smislu uporablja zakon določen izraz in kakšne funkcije mu daje).

8. Nadzorstveni svet, kakor se je razvil po nemškem vzgledu, se v mnogočem približuje upravnemu svetu v direktorialnem sistemu. Med obema sistemoma sta vendar dve tipični razliki: a) Prva razlika obstoji pri zastopstvu delniške družbe. Družbo zastopajo po nemškem sistemu le upravni organi, nadzorni organi (nadzorstveni svet) samo v izjemnih, v zakonu posebej določenih primerih. Pravica zastopstva je osnovana na zakonu ter načeloma neomejena in neomejljiva; člani uprave ne morejo biti od pravice zastopstva izključeni, vsaj ne popolnoma. Vprašanje zastopstva družbe je obenem osnova za razlikovanje organov družbe od navadnih nameščencev in pooblaščenecv. Pravico zastopstva po samem zakonu imajo le organi družbe (upravni t. j. člani uprave ali načelstva oz. člani upravnega sveta), ravnatelji (nameščenci, uradniki) pa le na osnovi posebnega

¹² Organizacijo delniške družbe tvorijo v italijanskem pravu skupščina (assemblea generale, čl. 154 Codice di Commercio), upravni organi (amministratori, čl. 159) in stalni nadzorni organi (sindaci, čl. 183). Pri velikih družbah, bankah, so upravni organi razdeljeni v upravni svet (consiglio di amministrazione) in ravnateljstvo (Direttori), katerega člani so ali delegirani člani upravnega sveta ali tretje osebe ali pa obojni. Na sejah upravnega sveta imajo pravico sodelovanja in glasovanja le člani upravnega sveta. O organizaciji gl. Vivante, Trattato di diritto commerciale, 1935, 277, 284—287; Mossa, Diritto Commerciale, 1937, 200 sl... Slično je v belgijskem pravu; prim. Piret, Le sociétés anonime nel diritto belga. Norme vigenti e riforme progettate, R D C, 1938, I, 508.

ali splošnega pooblastila (v ital. in švicarskem pravu tudi ravnatelj, če so obenem člani upravnega sveta). Zastopstvo je postalo tako eden izmed glavnih kriterijev za razlikovanje lastnosti družbenih organov nasproti običnim nameščencem in pooblaščencom. V direktorialnem sistemu ima načeloma — poleg upravnega sveta — tudi ravnateljstvo pravico zastopstva. Vendar manjkajo v tem sistemu prisilne zakonske določbe za razdelitev pristojnosti posloводства, kakor tudi zastopstva.

b) Drugo, še važnejšo razliko nam pokaže vprašanje članstva v upravi in v nadzorstvu. V nemškem sistemu je nadzorstveni svet neodvisen in ga skupščina izvoli neposredno; ima pravico in dolžnost varovati interese delničarjev nasproti upravnim organom. Upravni in nadzorni organi so na ta način strogo ločeni družbeni organi, tako da nadzorni organi ne morejo biti obenem upravni organi ter obratno. V direktorialnem sistemu nasprotno morejo biti iste osebe obenem člani upravnega in nadzornega telesa; ti dve ustanovi itak nista strogo ločeni, ker ima upravni svet tudi funkcijo nadzorstva poleg revizorjev.

Člane upravnega sveta izvolijo delničarji na skupščini. Sam upravni svet postavi načeloma tudi ravnatelje, bodisi iz članov upravnega sveta, bodisi iz tretjih oseb. Ravnateljem je poverjena tekoča uprava delniške družbe. V nasprotju s tretjimi osebami (managers, Drittdirektoren) imajo le delegirani člani upravnega sveta (managing directors) istočasno pravico sodelovanja in glasovanja v upravnem svetu. Le-ta ima nasproti ravnateljem možnost preventivne kontrole, ki je ojačena in olajšana z neposrednim sodelovanjem delegiranih članov upravnega sveta ter ravnateljev, ki niso obenem člani upravnega sveta. Upravni svet je tako nasproti ravnateljem tudi nadzorno telo. Manjkajo pa, ne glede na revizorje, organi, ki bi bili sposobni nasproti upravnim organom tvoriti enakovredno protiutež, kakor so po nemškem sistemu.

Načelo delitve upravnih in nadzornih organov, kakor je uveljavljeno v nemškem sistemu, ima vsaj v navedenih pogledih velike prednosti nasproti direktorialnemu sistemu. Nadzorni organi, ki so strogo ločeni od upravnih ter morejo v izjemnih primerih vršiti le one upravne funkcije, ki jim jih daje zakon (sklic skupščine,

zastopstvo družbe v pravnih nasprotih upravnim organom), lahko varujejo koristi družbe ter posameznih delničarjev nasproti upravnim organom neodvisneje ter objektivneje, kakor nadzorni organi, ki so obenem upravni organi (upravni svet). Podčrtali smo omejitev, ker pozna angleško pravo kot vzgled direktorialnega sistema ustanovo revizorjev, ki jih volijo družbe svobodno iz krogov strokovnjakov, združenih v posebne gremije. Sistem strokovnih revizorjev, ki niso neposredno interesirani v družbi, ima gotovo še večjo prednost in daje večje jamstvo za objektivnost kontrole, kakor pa kontrola preko organov, ki jih je postavila ista večina, ki je izbrala upravne organe.

III. Organizacija delniške družbe po našem pozitivnem pravu.

9. Naše pozitivno pravo (Trgovinski zakonik z dne 17. decembra 1862 in delniški regulativ z dne 20. septembra 1899) ima sicer nemški sistem organizacije, ki pa ni dosledno izveden. Tz pozna poleg skupščine še načelstvo (čl. 227) ter fakultativen nadzorstveni svet (čl. 225). Vendar je nadzorstvo nad upravnimi organi varovano tudi po sedanjem pozitivnem pravu. Delniški regulativ zahteva, da morajo ustanovitelji v pravilih d. d. postaviti kontrolne organe za pregled in preskušnjo družbenih letnih računov (§ 37/1, prim. tudi že čl. 209/6 Tz). Če je v pravilih družbe določen nadzorstveni svet, vrši celokupno nadzorstvo nad poslovanjem načelstva odnosno nad celokupnim upravnim poslovanjem v družbi (čl. 225 Tz). Pravila priznajo lahko nadzorstvenemu svetu tudi pravico do predhodne odobritve nekaterih važnejših, posamično označenih poslov (§ 37/2 deln. reg.). Nadzorstveni svet dobi v pravilih lahko tudi pravico imenovati člane načelstva. Če nadzorstvenega sveta ni, morata biti postavljena vsaj dva preglednika računov ali revizorja (§ 37/3 deln. reg.), ki morata pregledavati letne družbene račune ter bilanco na osnovi družbenih knjig in poročati o tem na redni letni skupščini družbe.

Fakultativna sta tudi upravni svet (čl. 231/2 Tz); izraz upravni svet se praktično pri nas rabi za načelstvo, ki v smislu zakona vrši izključno upravne funkcije) in ravnateljski svet (§ 36 deln. reg.); ona naj vršita sicer upravne funkcije (in sicer po zakonu samo poslovod-

stvene posle), ki pa niso točno določene. V praktičnem življenju vršita funkcijo preventivne kontrole nad delom članov načelstva in vodečih nameščencev družbinega podjetja. Če je delniški družbi postavljen nadzorstveni svet, vrši ta funkcije nadzorstva. Če so postavljeni pregledniki računov (revizorji), tvorijo dejansko nadzorstveno oblast v družbi upravni svet ali ravnateljski svet skupaj z revizorji.¹³ Upravni ali ravnateljski svet se v tem primeru zelo približujeta položaju upravnega sveta v direktorialnem sistemu. V ostalem je uveljavljen nemški sistem organizacije. Družbo zastopa načelstvo, nadzorstveni svet samo v izjemnih v zakonu določenih primerih (n. pr. zastopanje družbe v pravnih s člani načelstva, čl. 194, 226 Tz). Pravica zastopstva je za člane načelstva absolutna ter vsaj z učinkom pro externo neomejljiva (čl. 231/2 Tz). Načelstvo lahko, če je tako v družbinih pravilih določeno, imenuje izmed sebe nekatere člane v izvršilni odbor (eksekutivni komité, § 34/9 deln. reg.) ali pa poveri vodstvo poslov navadnim nameščencem ali pooblaščencom družbe (§ 234 Tz). Neposredno iz zakona izvirajočo pravico zastopstva po čl. 227, 231/2 Tz imajo seveda le člani načelstva kot družbeni organi v smislu gori omenjenega kriterija za razlikovanje družbenih organov od navadnih nameščencev in pooblaščencev. Nasproti družbi je načelstvo dolžno upoštevati omejitve, ki jih postavi skupščina ali družbina pravila, tako glede zastopstva kakor glede posloводства pod osebno odškodninsko odgovornostjo vsakega posameznega člana. Družbina pravila lahko predvsem določijo, da je za določene posle ali vrsto poslov potrebno posebno dovoljenje drugih družbinih organov, bodisi nadzorstvenega sveta, upravnega ali ravnateljskega sveta (čl. 23/2 Tz, §§ 34/4 in 36 deln. reg.). Na ta način je možno odvzeti načelstvu pravico posloводства; ostati mu mora vendarle tolikšen vpliv na notranje poslovanje v družbi, kolikoršen ustreza njegovi absolutni pravici zastopstva (§ 34/4 deln. reg.). Upravne funkcije je torej mogoče prenesti skoro docela na druge družbine organe. Tako se lahko s pravili poveri imenovanje članov načelstva nadzorstvenemu, upravnemu ali ravnateljskemu svetu ter se jih s tem postavi glede njih upravnega

¹³ Wieland, Handelsrecht, II, 1931, 111 op. 2 smatra „Verwaltungsrat“ in „Direktionsrat“ v avstrijskem pravu za nadzorne organe (tudi 88, op. 3) poleg nadzorstvenega sveta, kar pa ni točno. Njih glavna funkcija je — vsaj po zakonu — upravna. Prim. Škerlj, Pravila naših delniških družb, 75.

poslovanja v popolno odvisnost. Točna razmejitev upravnih od nadzornih organov je že v pozitivnem pravu nedoločena, praktično življenje je pa celoten položaj še bolj zamotalo. Dejansko namreč postavljajo družbina pravila (pozitivno pravo jim tega ne zabranjuje, §§ 34/4, 36 deln. reg.) različne organe, ki nimajo strogo ločenih funkcij.¹⁴ Funkcije upravnih organov moramo v dvomu vendarle priznati organom, ki jim je poverjeno redno zastopstvo na zunaj. Tudi delniški regulativ je skušal te dvome omiliti na ta način, da zahteva v družbinih pravilih imenovanje načelstva, ki je za vsako delniško družbo obvezno (§ 34/1).

Doslednejše je naše pravo v drugi zahtevi nemškega sistema. Člani nadzorstvenega sveta in revizorji ne morejo biti obenem člani načelstva ali družbeni nameščenci (§ 37/11 deln. reg.). Če pridobi nadzorstveni svet (v družbinih pravilih) pravico imenovati člane načelstva, poleg tega pa vršiti tudi upravne funkcije, ne glede na to, da v primeru kadar ima skupščina pravico, izvoliti i nadzorne i upravne organe, izvoli obojne ista večina, pride skoro vedno do istovetnosti interesov upravnih in nadzornih organov.

10. Ta nejasen položaj organizacije delniške družbe po sedanjem pozitivnem pravu je še poslabšala praksa naših delniških družb. Tipična slabost statotov naših delniških družb je preobilica organov in obenem nejasna razmejitev njih nalog. Tako je točna razmejitev v področja skupščine ter upravnih in nadzornih organov, oziroma funkcij v praktičnem življenju naših delniških družb skoro nemogoča; poleg tega so ti organi dejansko medsebojno tako odvisni, da so mogoče zlorabe v škodo delničarjev, upnikov ter samega družbinega podjetja.¹⁴ K temu bomo v naslednjem prišteli še druge pojave, ki so v še večji meri povzročili zahtevo po temeljiti reformi delniškega prava.

¹⁴ Več o tem ter o preobilici organov v praktičnem življenju naših delniških družb: „Škerlj, Pravila, 69 sl.

(Nadaljevanje prih.)

Učinek pravnomočne inozemske kazenske sodbe.

Dr. Rudolf Trofenik.

I.

Uvod.

Vsaka kazenska sodba povzroči v območju, kjer je bila izrečena, trojni učinek, ki se očituje v njeni izvršljivosti, v zapreki ponovnega kazenskega postopanja ter v izvestnih posledicah, ki se javljajo poleg izrečene kazni.

Isvršljivost kazenske sodbe obstoji v tem, da se mora kazen, ki je bila s pravnomočno sodbo izrečena, izvršiti. Zaradi tega so tudi vsa oblastva zavezana, da v okviru svoje stvarne in krajevne pristojnosti dajo k temu vso svojo podporo in po potrebi tudi oboroženo silo.

Negativni učinek kazenske sodbe se javlja v tem, da tvori pravnomočna kazenska sodba, bodisi oprostilna bodisi obsodilna, učinkovito procesualno zapreko, da bi se uvedlo ponovno kazensko postopanje proti že sojenemu storilcu zaradi iste kazenske stvari.

Pozitivni učinek kazenske sodbe pa je v izvestnih posledicah, ki sledijo vsaki pravnomočni kazenski sodbi kot so n. pr. sprememba obsojenčevega pravnega položaja zaradi izgube častnih pravic, ovira za izrek pogojne obsodbe, odreditev očevalnih odredb, odmerjanje kazni v povratku itd.

Ta trojni učinek pravnomočne kazenske sodbe je tako po zakonodaji vseh držav kakor tudi po kazenskopravni literaturi v svojem polnem obsegu brezizjemno priznan le tuzemskim kazenskim sodbam, dočim je vprašanje, kako učinkujejo pravnomočne inozemske kazenske sodbe v tuzemstvu, eden izmed najbolj zamotanih, a perečih problemov internacionalnega kazenskega prava.¹

Kakšen učinek povzroča inozemska kazenska sodba pri nas, če se proti istemu storilcu započne v tuzemstvu novo kazensko postopanje bodisi zaradi iste bodisi zaradi druge kazenske stvari? Kako učinkuje inozemski izrek o izgubi častnih in državljanskih pravic na pravni položaj obso-

¹ Vprašanje, ki ga obravnavamo, spada sistematično v internacionalno kaz. pravo, ki v njem v nasprotju z mednarodnim zasebnim pravom mnogo bolj prevladujejo politični momenti.

jenčev (ki je lahko domačin ali inozemec), ko pride le-ta v naše pravno območje? Ta pravkar naštetá vprašanja niso samo teoretične važnosti, marveč imajo, kakor bomo to še pozneje ugotovili, prav poseben pomen za prakso.

O civilnih sodbah velja, da je njih učinek načeloma tudi meddržaven; izvršitev pravnomočne inozemske civilne sodbe je pri nas možna in dopustna.² Nasprotno pa tega o pravnomočni inozemski kazenski sodbi ne moremo trditi (tudi če bi šlo le za izvršbo civilnopравnih zahtevkov zasebnega udeleženca in stroškov kazenskega postopanja, ki jih je kazensko sodišče izreklo v svoji sodbi), čeprav sta obe sodbi izraz ene in iste državne suverenosti.³ Navzlic temu pa moremo ugotoviti, da gre tudi inozemskim kazenskim sodbam v tuzemstvu nek učinek, in to bodisi po izrečnih določbah tuzemskega prava, bodisi zaradi tega, ker morejo inozemske kazenske sodbe učinkovati zgolj kot pravno dejstvo.⁴ Tudi v sodobni inozemski zakonodaji, še bolj pa v literaturi, moremo zasledovati stremljenje, ki gre za tem, da se slično kot civilnim sodbam tudi kazenskim prizna popoln meddržavni učinek.⁵

V svojih izvajanjih se bomo predvsem ozirali na določbe našega kazenskega prava, pri tem pa seveda ne smemo puščati v nemar ustreznih določb drugih kazenskih zakonikov. Kajti pri proučavanju tega vprašanja, ki že po svojem predmetu sega v meddržavno sfero, nas more le pravnaprimerjalna metoda dovesti do pravih smernic in zaključkov.

² Vidi §§ 3, 4 ip.

³ O pravni naravi civilne in kazenske sodbe obstoji v literaturi velik spor. Starejši pravniki načeloma ne priznavajo kaz. sodbam istega ali vsaj podobnega mednarodnega učinka kot je priznan civilnim sodbam. Primerjaj zlasti: Gidel, *De l'efficacité extraterritoriale des jugements répressifs*, Paris, 1905, in Bernard, *Des conflits des souverainetés en matière pénale*, Paris, 1901. Gidel pravi (op. cit. str. 8): „Nombreuses et radicales en effet sont les différences qui existent entre les sentences civiles et répressives... Il suit de là que les lois civiles sont extraterritoriales... le loi pénal est territorial.“ Nasprotno tezo pa predvsem zagovarja Donnedieu de Vabres, profesor na Sorboni, v svojih znamenitih „*Principes modernes du droit pénal international*“, Paris, 1928, ter v svojih ostalih mnogoštevilnih spisih.

⁴ Vidi op. 33.

⁵ V tem prednjači zlasti novi švicarski kaz. zakonik iz l. 1957. Tudi na mednarodnih kazenskopravnih kongresih so bile v tem smislu sklenjene številne resolucije.

II.

Izvršljivost inozemske kazenske sodbe.

De lege lata moramo ugotoviti, da sodobno (in seveda še bolj preteklo) kazensko pravo poedinih držav skoraj brezizjemno prepoveduje, da bi se v tuzemstvu izvršila kazen, ki jo je izreklo inozemsko kazensko sodišče. Tudi naše kaz. pravo moramo uvrstiti v to skupino. Saj je po določbi § 488/2 kp. vsaka neposredna izvršitev kazni iz inozemske kazenske sodbe nedopustna.⁶

Vendar pa dopušča naše kazensko pravo vsaj posredno izvršitev inozemske kaz. sodbe, ko smatra, da je inozemska kaz. sodba zadosten razlog za izročitev onega inozemca, ki ga je pravnomočno obsodilo inozemsko kazensko sodišče. (§§ 490, 494, 497/3, 498 kp.). Seveda so v tem primeru obsodbe zaradi političnih deliktov neupoštevne (§ 12/2 kz.). S tem, da naše pravo dovoljuje na temelju inozemske kaz. sodbe izročitev pri nas bivajočega inozemca, pač ne dela drugega, kakor da posredno izvršuje inozemsko kazensko sodbo. Tudi v kazenskopravni literaturi se na prepričevalen način uveljavlja naziranje, da izročitev storilca v bistvu ni ničesar drugega kot le tuzemska, dasi le posredna, izvršitev sodbe inozemskega kaz. sodišča. Kajti, če država pristane na izročitev v inozemstvu obsojenega inozemca, potem mora biti tudi pripravljena, da v primeru potrebe to sodbo sama izvrši.⁷ V izročitvenem postopanju preskusi zaprošeno sodišče le formalno, ne pa tudi materialno plat inozemske kazenske sodbe. Pogoji, ki jih našteva § 494 kp., med drugim namreč le zahtevajo, da je za krivdo inozemca dovolj dokazov in osnov suma. Sodišče mora torej predvsem le ugotoviti obstoj kaznivega dejanja (objektivni vidik) in da je kot storilec tega dejanja osumljen inozemec, čigar izročitev se zahteva (subjektivni vidik).⁸ Ta preskus pa še

⁶ Prim. § 36/3., avstr. kaz. zakonika.

⁷ To ugotavlja že Delius v razpravi, „Sollen ausländische Strafurteile vollstreckt werden?“, Archiv für öffent. Recht, XI., 1896., str. 515—527. Enako tudi Meili, Lehrbuch des inter. Strafrechts und Strafprozessrechtes, Zürich, 1910., ko pravi: „Immerhin ist zu sagen, dass das auswärtige Strafurteil einen genügenden Rechtstitel für die Auslieferung abgeben kann... Est ist deswegen nicht ganz richtig, von einer unbeschränkten Negation auswärtiger Strafurteile zu reden“. (S. 500). V judikaturni je to naziranje izrazilo že francosko kasac. sodišče, ko pravi, da izročitev inozemca „n'en constitue pas moins, au regard du condamné, un premier acte d'exécution de la sentence qui le frappe“ (Rešitev z dne 8. avg. 1888 (!), cit. po Donnedieu de Vabres, Principes, s 328).

⁸ Dolenc - Maklecov, Zakonik o sod. kaz. post., izdaja „Pravnik“, ad § 494 op. 4.

nikakor ne znači, da je inozemska kaz. sodba, ki je pravni temelj izročitve, tudi v materialnem oziru utemeljena ter da je krivda storilca dejansko tudi dokazana.

Zato se nam nehote vsiljuje vprašanje, zakaj države same ne izvršujejo (seveda to le po predhodni popresoji) kazni iz inozemske kaz. sodbe, ko vendar na drugi strani dovoljujejo in s svojo pomočjo celo omogočajo, da to sodbo izvrši tuja država. Predaleč bi nas zavedlo razmotrivanje, zakaj obstoji v zakonodaji (ki jo v tem pogledu tudi podpira večina kriminalistov), ta bistvena razlika v izvršljivosti med civilno in kaz. sodbo, dasi imamo v kazensko-pravni zgodovini primere, da je država izvršila kazen, ki jo je izreklo inozemsko sodišče.⁹ V novejšem času pa zasledimo celo meddržavne pogodbe o vzajemnem izvrševanju kaz. sodb.¹⁰ Pri tem naj samo še omenimo, da se v moderni zakonodaji že pojavlja izvršljivost inozemskih kazenskih sodb, čeprav se to vrši še v omejenem obsegu. Vendar pa je s tem načelo inozemske neizvršljivosti kazenskih sodb že omajano. Tako določa švicarski kaz. zakonik iz l. 1937. (v veljavo stopi dne 1. januarja 1942), da se more v Švici izvršiti kazen, na katero je bil storilec obsojen v inozemstvu. Seveda se ta možnost dopušča le ob izpolnitvi izvestnih pogojev v omejenem obsegu.¹¹ Tudi mednarodni kazensko-pravni kongres v Bukarešti (l. 1929.) se je v načelu izrekel, da se naj dopusti v tuzemstvu izvršitev inozemskih kazenskih sodb. Ta je celo sklenil, da se naj določi meddržavna primerjalna lestvica kazenskih sankcij poedinih držav zaradi lažjega preračunavanja ene kazni v drugo.¹² Enako

⁹ S posebnim dogovorom med avstrijskim cesarjem in saksonskim kraljem je bilo l. 1856. nekemu saksonskemu državljanu dovoljeno, da je svojo kazen, na katero je bil obsojen na Saksonskem, prestal v avstrijskih zaporih. Vide Starr, Die Rechtshilfe in Oesterreich gegenüber dem Auslande, Wien, 1878, str. 248.

¹⁰ Tako pogodba med Monakom in Francijo z dne 1. aprila 1912; enako pogodba med Francijo in Španijo iz l. 1916. (Vsebuje odredbe glede vzajemne izvršitve kazni v Maroku); dalje francosko-nemška pogodba iz l. 1920., ki določa, da se morejo v departementih, ki so po svetovni vojni pripadli Franciji, izvrševati kaz. obsodbe nemških sodišč. (O tem primerjaj Lapradelle, Repertoire de droit inter. privé, T. I. pod Annexion).

¹¹ „Hat der Täter die Strafe im Auslande nicht oder nur teilweise verbüsst, so wird in der Schweiz die Strafe oder deren Rest vollzogen“. (Art. 3, št. 2, odst. 3., in enako Art. 5., odst. 3.).

¹² Actes du IIe Congrès International du droit pénal de 1929 à Bucarest, s. 707 „... qu'il soit établi, par voi d'accord international, un tableau d'équivalence des peines et des mesures de sûreté prévues par les lois des diverses Etats qui composent la communauté internationale.“

vsebuje tudi konvencija o ustanovitvi meddržavnega kazenskega sodišča določbo, ki obvezuje vse države podpisnice, da izvršijo kaz. sodbo, ki jo to sodišče izreče. Tudi v tem primeru gre za izvršitev kazni, ki jo je izreklo tuje, ne pa sodišče izvršujoče države.¹³ Seveda bi prihajala taka izvršitev inozemskih kaz. sodb v poštev le pri obsodbah zaradi nepolitičnih deliktov, t. j. takih, na katerih učinkovitost pobijanja je zainteresirano vse kulturno občestvo ne glede na kraj, kjer se je dejanje izvršilo.

S tem, da bi poedine države same izvrševale kazni, ki so jih izrekla inozemska sodišča, bi v mnogočem tudi odpadla dolgotrajna in zapletena procedura izročitve. V mnogih primerih pa je izročitev sama celo nedopustna, zlasti takrat, kadar gre za kaz. dejanje, ki se kvalificira po obeh kaz. zakonikih za prestopok. V takih primerih bi prihajal kot ultimum remedium v poštev edino le izvršitev po tuji državi, kajti le na ta način bi bilo pravici zadoščeno.

Že zgoraj smo omenili, da se v literaturi kakor tudi v zakonodaji pojavlja stremljenje, da se naj pod določenimi pogoji prizna kaz. sodbam v meddržavnem pogledu ista izvršljivost kakor je že priznana civilnim sodbam. Temu stremljenju pač ne morejo nasprotovati razlogi načelno-pravnega značaja (saj Švica že dopušča tako izvršljivost), marveč le politični, ki izhajajo iz napačno pojmovane ideje državne suverenosti. Interes meddržavnega občestva, ki ga vzporedno z vedno večjim razmahom tehnike in sodobnih prometnih pridobitev vedno bolj in bolj ogroža mednarodna zločinstvenost, pa zahteva učinkovito odpomoč. In ena izmed teh je tudi priznanje inozemske izvršljivosti kazenskih sodb.

III.

Negativni učinki inozemske kazenske sodbe.

Sledove načela „non bis in idem“ najdemo že v rimskem pravu.¹⁴ Od tedaj naprej ga moremo zasledovati skoro

¹³ Dne 16. nov. 1957 sta bili v Ženevi v okviru Društva narodov sklenjeni konvencija o pobijanju terorizma in konvencija o ustanovitvi mednarodnega kaz. sodišča za sojenje terorističnih deliktov. Konvenciji sta bili sklenjeni, toda dosedaj ju še ni nobena država ratificirala. Art. 40. te druge konvencije pravi: „Les peines privatives de liberté seront exécutées par la Haute Partie contractant que la Cour désignera après avoir pris son assentiment. L'Etat qui aura déféré le condamné à la Cour ne pourra refuser son assentiment“.

¹⁴ Ulpian 1. 7 § 2. D. de Accus., 48, 2.: „Isdem criminibus, quibus quis liberatus est, non debet praeses pati eundem accusari, ...“ Enako c. 9 C. de Accus. IX., 2.: „Qui de crimine publico in accusationem deductus est, ab alio super eodem crimine deferri non potest“.

v vseh kazenskih zakonodajah kulturnih držav, kjer tvori eno izmed osnovnih pravnih načel. Veljava tega načela je za kazenske sodbe v tuzemstvu absolutna.^{14a} Naša naloga pa je, da skušamo ugotoviti, če in koliko tvori tudi pravnomočna inozemska kaz. sodba učinkovito zapreko ponovnemu tuzemskemu kazenskemu postopanju v isti stvari. Ugotoviti hočemo meddržavno veljavnost tega splošno priznanega načela.¹⁵

Naš kaz. zakonik, v katerem še znatno prevladuje teritorialni princip, se načeloma ne izreka proti takemu negativnemu učinku inozemske kaz. sodbe. Vendar pa je ta negativni učinek omejen le na primere, ki jih zakon točno našteva. Predvsem je veljava načela „non bis in idem“ po določbah našega kaz. zakonika neučinkovita, kadar gre za kazniva dejanja, ki so bila storjena v tuzemstvu (§ 3 kz.) ali pa za kaz. dejanja, ki kršijo bistvene državne in družbene ustanove, in to ne glede na kraj storitve (§ 4 kz.).¹⁶ V vseh ostalih primerih pa, in to brez razlike ali je storilec domačin ali pa inozemec, tvori po našem kaz. pravu inozemska pravnomočna kaz. sodba zapreko ponovnemu tuzemskemu postopanju, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

a) Inozemsko kazensko sodišče mora biti za sojenje kot tako pristojno. Tuzemskemu kazenskemu sodniku ni treba preskusiti, ali je bilo inozemsko kazensko sodišče tudi krajevno pristojno v smislu inozemskih procesualnih določb, ki normirajo krajevno pristojnost poedinih sodišč v območju države. Preskusiti mu torej ni treba tkzv. specialne pristojnosti, ki se javlja v forumu delicti commissi, domicilii itd. Ugotoviti bo moral le, če je bila država za sojenje kot taka pristojna (tkz. generalna kompetenca). Ta generalna

^{14a} Prim. Edvard Pajnič, *Ne bis in idem*, Slov. Pravnik, XLVI. (1932) S. 271 in sl.

¹⁵ V kazenskopravni teoriji je to meddržavno veljavo zagovarjal že Carrara, (vidi *Recueil de l'Academie de législ. de Toulouse*, T. 28., s. 217.) Enako tudi Faustin-Hélie, *Traité de l'instruction criminelle*, 1866., T. II. s. 656.: „La maxime non bis in idem appartient au droit universel des nations; le principe de justice qui l'a fondée à la même puissance à l'égard de tous les jugements qui ont été rendus sur le même fait.“

¹⁶ To izjemo utemeljuje Baltatzis, *Der Personalitätsgrundsatz im internationalen Strafrecht*, (Rechtswissenschaftliche Studien, Berlin, 1938, Heft 66.), ko pravi: „In diesen Fällen handelt es sich um Taten, die ihrer Natur nach die innere Rechtsordnung so stark berühren, dass der Staat ihre Verfolgung unabhängig von fremden Rechtsereignissen vornehmen und ihnen nach eigener Auffassung die geeignete Strafe auflegen muss“ (str. 61). Enako argumentira upravičenost te izjeme Donnedieu de Vabres, *Principes*, s. 314.

kompetenca države pa ima svoj pravni temelj bodisi v tem, da se je kaz. dejanje izvršilo na njenem ozemlju, bodisi, da je storilec njen državljan, bodisi, da gre za pristojnost v smislu realno-zaščitnega načela ali pa načela svetovnega pravosodstva.¹⁷ V primeru, da ni osnovana generalna kompetenca države po nobenem izmed pravkar naštetih temeljev, bo moral tuzemski kazenski sodnik odreči inozemskim pravnomočnim kaz. sodbam vsak negativni učinek.

b) Inozemska kaz. sodba mora biti dokončna, t. j. da se kot pravnomočna ne more več izpodbijati z nobenim rednim pravnim sredstvom. Pravnomočnost te inozemske kaz. sodbe pa bo moralo naše sodišče preskusiti le po določbah inozemskega, ne pa tuzemskega kaz. prava. V tem primeru bo moral kazenski sodnik uporabljati tuje pravo.

c) Inozemska kazenska sodba mora biti oprostilna; če pa je obsodilna, potem mora biti tudi kazen v inozemstvu, ali popolnoma prestana ali pravica do njene izvršitve zastarana ali pa po milosti odpuščena. Zastaranje in pomiloščenje se v tem primeru seveda presojata po inozemskem kazenskem pravu. To načelo, ki ga je že jasno formuliral meddržavni kongres za zenačenje kazenskega prava v Varšavi (l. 1927.) je našlo svojo pot v vse moderne kaz. zakonike.^{18 19}

Naša izvajanja so nam pokazala, da je negativni učinek inozemske kaz. sodbe predvsem odvisen od tega, ali je bila kazen v resnici prestana ali zastarana ali pa odpuščena. Težišče tega učinka je torej na kazni, kar nam priča zlasti dejstvo, da vračunavajo skoraj vse zakonodaje v na novo izrečeno tuzemsko kazen ono kazen, ki jo je storilec v inozemstvu le deloma prestal. Zato smatrajo nekateri kriminalisti pač za umestno, da se nadomesti v kazenskem pravu načelo „non bis in idem“ z načelom „non bis poena in idem“.²⁰ To stremljenje opazamo dandanes zlasti v krimi-

¹⁷ Ta generalna kompetenca države se pač presoja po njenih lastnih zakonih. Pri nas vsebujejo tzd. določbe §§ 3 do 7 kz. Specialna ali krajevna pristojnost v ožjem smislu pa je določena po določbah kaz. postopnika, ki normira, katero sodišče je za konkretno izvršeno dejanje glede na izvršitev ali zalotitev v ožjem smislu pristojno za sojenje. Ugovor, da je bilo sodeče sodišče po določbah inozemskega kaz. postopnika nepristojno, ne more vplivati na generalno kompetenco inozemske države, ki jo normirajo materialnopravne norme. Prim. E. Bartin, *Principes de droit international privé*, Paris 1950., str. 548 in sl.

¹⁸ Actes de la conférences, str. 132.

¹⁹ Vendar pa dopušča ital. kaz. zakonik iz l. 1930. v vsakem primeru novo tuzemsko kaz. postopanje, kadar minister pravde to zahteva; (art. 11.).

²⁰ Gidel, op. cit., s. 57.

nalni politiki Italije, ki smatra, da nobena inozemska kazenska sodba ne more več vezati domačih kazenskih sodišč v onem smislu, kakor smo to že zgoraj ugotovili. Kajti veljavnost inozemske kazenske sodbe izhaja le iz tujih pravnih temeljev, katerim se pa po sodobnem državnem nauku (kot zagovorniku absolutne suverenosti države) načeloma odreka vsak učinek.²¹

IV.

Positivni učinki inozemske kazenske sodbe.

Poleg izvršitve kazni ima kazenska sodba še vrsto drugih posledic, ki se očitujejo v pozitivnem smislu. V nekaterih primerih kaz. zakonik sam izrečno določa, kako je treba upoštevati poprejšnjo kazensko sodbo, v drugih pa jo bo moral sodnik vzeti v poštev zgolj kot dejstvo, ki mu utegne služiti kot dokazna činjenica ali pa kot vprašanje, kakšne pozitivne učinke more povzročiti inozemska kazenska sodba v onih primerih, kjer naš kaz. zakonik izrečno upošteva ter se celo sklicuje na poprejšnjo kazensko sodbo.²² Naš kaz. zakonik načeloma ne priznava kakih pozitivnih učinkov inozemskim kazenskim sodbam. Kazenska sodba je omejena zgolj na ozemlje, kjer je bila izrečena, kakor so tudi teritorialno omejene kazenskopravne norme, ki po dosedanji idejni usmerjenosti kaz. prava izključujejo vsako razlikovanje med normami, ki so teritorialnega, in onimi, ki so personalnega značaja. Vendar pa navzlic temu, kakor bomo to še ugotovili, ne moremo po našem kaz. pravu odreči inozemskim kazenskim sodbam slehernega učinka. Kratek pregled poedinih pravnih ustanov nas more o tem dovoljno prepričati.

a) Vštevanje v inozemstvu delno prestane kazni.

Storilcu, ki je bil obsojen po inozemskem kazenskem sodišču, pa je v inozemstvu svojo kazen le deloma prestal, se šteje ta delno prestana kazen v novo kazen, ki jo je izreklo tuzemsko sodišče zaradi istega delikta. V primeru vrstne neenakosti obeh kazni je sodniku prepuščeno, da po svobodni oceni preračuna vrstno neenako inozemsko kazen

²¹ Vidi opomba 19.

²² Dobro je rešil to vprašanje prednačrt francoskega kaz. zakonika iz l. 1954., kjer so vsi tkz. pozitivni učinki inozemske kaz. sodbe načeloma normirani v enem samem členu (čl. 18.).

v vrstno najbolj ustrezno kazen, ki jo pozna naš kaz. zakonik. To bo prihajalo redoma v poštev tedaj, kadar gre za take inozemske kaz. zakonike, ki se po sistemu svojih kazenskih sankcij bistveno razlikujejo (n. pr. francoski kaz. zak., ki pozna kazen deportacije) od našega kaz. zakonika. S tem v zvezi utegnejo seveda nastati velike težave. Zato je že, kakor smo to že enkrat zgoraj omenili, mednarodni kazenkopravni kongres sklenil, da se naj tudi v tem primeru z mednarodnimi pogodbami določi primerjalna lestvica poedinih nacionalnih kazenskih sankcij. Vprašanje vštevanja v inozemstvu delno prestane kazni je torej po našem kaz. zakoniku že verbis expressis urejeno, tako da nam razen preračunavanja ene sankcije v drugo ne povzroča kakih težav. V tem primeru torej naš kaz. zakonik izrečno priznava pozitivni učinek inozemskih kazenskih sodb (§ 11 kz.).

b) Pogojna obsodba.

Po določbi § 65 kz. sme sodišče odložiti izvršitev kazni le onemu, ki pred tem še ni bil pravnomočno obsojen zaradi zločinstva ali v poslednjih 10 letih na kazen strogega zapora nad en mesec. Ni pa v tem poglavju našega kaz. zakonika povedano, ali ima tak učinek le obsodba tuzemskega sodišča ali pa, da je ta priznan vsaki kazenski obsodbi sploh, tako, da bi tudi pravnomočne inozemske kazenske sodbe tvorile pravno zapreko, da ne bi moglo sodišče dovoliti odloga izvršitve kazni.

Že zgoraj smo ugotovili, da naš kaz. zakonik načeloma odklanja, da bi inozemske kazenske sodbe imele kakę pozitivne učinke. Kolikor pa naš kaz. zakonik tak učinek izjemoma priznava, ga v svojem besedilu tudi izrečno navaja, kakor je to predvidel v primeru povratka (§ 76/3 kz.). Nasprotno pa moramo ugotoviti, da je zakonodavec v poglavju o pogojni obsodbi molče prešel to vprašanje učinkovitosti inozemskih obsodilnih kazenskih sodb. Zaradi tega moramo de lege lata skladno z določbo § 1 kz. smatrati, da je pri presojanju izreka pogojne obsodbe po našem kaz. zakoniku obstoj pravnomočne inozemske kazenske sodbe pravno neupošteven. Vendar pa more taka inozemska kazenska sodba pri izrekanju pogojne obsodbe vsaj posredno učinkovati. Naš kazenski sodnik jo more namreč upoštevati kot dejstvo, ki mu lahko posvedočuje prejšnje obsojenčevo življenje in ponašanje (§ 65/2 kz.), torej kot okolnosti, ki tvorijo eno izmed pravnih osnov pri presojanju vrednosti

obsojenca, da se mu kazen odloži. V tem primeru ne učinkuje inozemska kazenska sodba pravno, marveč le dejansko.²³

Prav isto stališče zavzema naš kaz. zakonik tudi tedaj, ko gre za odločbo, ali se naj odlog kazni prekine in kazen izvrši, ker je obsojenec med tem izvršil novo kaznivo dejanje (§§ 66, 67 kz.). Tudi v tem primeru je inozemska kazenska sodba pravno neupoštevna, pa najsi gre za dejanje, ki izvira iz še tako nečastnih nagibov in ki očitno kaže, da pogojna obsodba za takega storilca iz razlogov smotrnosti sploh ne more prihajati v poštev.

Iz tega vidika je stališče našega kaz. zakonika kriminalnopolitično nevzdržljivo. Pogojna obsodba, ki je za obsojenca le milost, ne pa pravica, je namenjena le takemu storilcu, o katerem se da osnovano pričakovati, da je bilo to kaz. dejanje le naključno ter zaradi tega obenem njegovo prvo in zadnje. Zato je popolnoma zgrešeno, da bi se ti postavljali v isto vrsto z rutiniranimi internacionalnimi zločinci, ki bi utegnili doseči v naši državi milost pogojne obsodbe, če so pri nas slučajno prvič zagrešili kako kaznivo dejanje.²⁴ Zato moramo de lege ferenda zagovarjati misel, da je treba pri presojanju vrednosti storilca, da li se mu naj izreče pogojna obsodba, v enaki meri upoštevati tako tuzemsko kakor tudi inozemsko kazensko sodbo. Kajti povsem jasno je, da ne more storilec, ki je že bil v inozemstvu obsojen zaradi nepolitičnih deliktov, pri nas veljati kot moralno in zaradi tega tudi pravno neoporečen. To nasprotuje tako ideji pravičnosti kakor tudi pravnemu čutu naroda. Ta misel se že živo uveljavlja tako v kazenskopravni literaturi,²⁵ pa tudi v sodobni zakonodaji moremo ugotoviti znaten napredek v označeni smeri.²⁶

²³ Isti učinek ima inozemska kaz. sodba lahko tudi v primeru 70/3 kz., ko mora sodnik pri odmeri kazni vzeti v poštev tudi prejšnje storilčevo življenje in njegove osebne razmere. Pri tem ne smemo prezreti določbe čl. 12. st. 1. ital. kz., ki določa, da je treba inoz. kaz. sodbe vzeti v poštev, kadar se ugotavlja, ali gre za storilca iz navade, ali iz nagnjenosti, ali pa za storilca, ki opravlja kaz. dejanja obrtoma.

²⁴ Pregnantno je to misel že izrekel Bernard, op. cit.: „En bonne législation il est inique et dangereux qu'une personne valablement et compétemment condamnée à l'étranger soit traitée sur une autre territoire comme un délinquant primaire“. (167).

²⁵ Prim. Donnedieu de Vabres, Principes, s. 538.

²⁶ Čl. 41/1 švic. kz., § 78 grškega načrta, čl. 18 franc. predhodnjega načrta.

c) Povratek.

V primeru povratka (§ 76 kz.) naš kaz. zakonik izrečno priznava inozemskim kazenskim sodbam pozitivni učinek v pravem smislu. Že zgoraj smo omenili, da mora naš kazenski sodnik v primeru storilčevega povratka upoštevati tudi kazensko sodbo inozemskega sodišča. Ta velja kot sodba domačega sodišča, če je dejanje, zaradi katerega je bil povratnik v inozemstvu obsojen, tudi po našem kaz. zakoniku naklepno kaznivo dejanje. V tem primeru je torej zakonodavec to vprašanje kriminalnopolitično pravilno zagrabil in tudi rešil.

S tem v zvezi moramo še obravnavati vprašanje ponovne tatvine, ki jo normira § 315 kz., ko določa, da sledi dvakratni obsodbi na kazen strogega zaporu po § 314 kz. kazen robije do 10 let. Tudi v tem primeru moramo de lege lata zanikati vsak učinek inozemske kazenske sodbe (kolikor seveda ne bi tvorila ponovitev hkrati tudi povratek v smislu § 76 kz.), s katero bi bil storilec obsojen zaradi delikta, ki je sličen tatvini po § 314 kz. Navzlic temu, da je bil storilec v inozemstvu že dvakrat obsojen zaradi tatvine na kazen, ki sliči našemu strogemu zaporu, pa stori tretjo tatvino v našem pravnem območju, ga bo moral naš sodnik obsoditi le po § 314 kz., ne pa po § 315 kz., kakor bi bilo to sicer iz kriminalnopolitičnih razlogov pričakovati. Kajti tudi v tem primeru gre dejansko vendar le za tretjo ponovitev tatvine. Nasprotno pa je tudi judikatura avstrijskega vrhovnega sodišča smatrala, da tvori inozemska kazenska obsodba zaradi delikta tatvine zadosten pravni temelj, da more tuzemsko sodišče kvalificirati drugo ponovitev tatvine kot zločinstvo.²⁷ Besedilo našega § 315 kz. pa je tako jasno in nedvoumno, da je vsaka druga razlaga pravnopomotna. Kajti § 315 kz. navaja kot svoj objektivni dejanski stan dejstvo, da je bil storilec „zaradi tatvine iz § 314 kz. dvakrat ali večkrat obsojen...“. S tem, da se § 315 kz. izrečno sklicuje na § 314 kz., je pač *verbis expressis* normirano, da gre izključno le za one obsodbe, ki materialnopravno temelje na § 314 kz., pa na nobenem drugem, čeprav je lahko njegov objektivni stan povsem identičen z onim iz § 314 kz. Pa tudi zaradi načelnega stališča, ki se javlja v absolutni premoči

²⁷ Vidi odločbi št. 205, 1572, kas. sodišča. (Zbirka Nowak). Enako tudi: Altmann-Jacob, Kommentar zum österr. Strafrecht, I. Bd., Wien, 1928., s. 455., Herbst, Handbuch des österr. Strafrechts, 7. izd. I., 372. Contra: Finger, Das Strafrecht II., s. 447., Stoos, Lehrbuch des österr. Strafrechtes, 2. izd., s. 354.

teritorialnega principa, je treba de lege lata zanikati vsak zadeven učinek inozemske kazenske sodbe.²⁸

De lege ferenda pa moramo ugotoviti, da je dejanski stan § 315 kz. kriminalnopolitično neustrezajoč. Kaznivo dejanje tatvine je med imovinskimi delikti — in če že ne med delikti sploh — najpogostejše, pri katerem pride do ponovne storitve. Zlasti pa ne poznajo storilci pri izvrševanju tatvin nobenih državnih meja, kjer bi se ustavila njihova zločinska aktivnost. Tatvina je namreč tipičen internacionalen delikt. Saj se vprav internacionalni pustolovci pretežno preživljajo s premeteno izvršenimi tatvinami, ki jih izvršujejo v presenetljivih kratkih časovnih presledkih sedaj v tej, sedaj v drugi državi. Zato je pač v interesu poedinih držav, da vsebujejo kaz. zakoniki take določbe, ki naj bi na najbolj učinkovit način onemogočale in zadevale to vrsto posebno nevarnih zločincev. Zaradi tega pa mora biti v besedilu vsakega kaz. zakonika določba, ki priznava v primeru ponovitve tatvine domačim kakor tudi inozemskim obsodbam, ki so bile izrečene zaradi tatvine, enak učinek. Če je delavnost storilca internacionalna, potem mora biti taka tudi kazenska represija, ako hoče doseči svoj namen.²⁹

č) Rehabilitacija.

V obeh primerih § 90 kz. (povračilo pravic in izbris sodbe) se od obsojenca zahteva, da se je v času, ko je kazen že prestal (ali mu je bila odpuščena ali pa je bila pravica do izvršitve zastarana), dobro vedel in da je po možnosti oškodovancu povrnil z deliktom povzročeno škodo. V primeru izbrisa sodbe pa je pogoj, da gre za osebo, ki je bila prvič obsojena.

Tudi v tem primeru se moramo vprašati, kakšen učinek ima inozemska kazenska sodba na rehabilitacijo. Predvsem

²⁸ Nasprotno pa je stol sedmorice odd. B smatral, da tvori obsodba zaradi tatvine po § 171 avstr. kz. zadosten pogoj, da pride v primeru ponovne storitve do uporabe § 315 jug. kz. Kajti „vse te obsodbe (t. j. zaradi hudodelstva tatvine) ustrezajo vsaj obsodbam iz § 314 kz.“ (Odločba št. 306 v Pravnikovi zbirki). Toda v tem in v ostalih primerih, ki jih navaja Pravnikova zbirka, ne gre za inozemske kazenske sodbe, marveč le za sodbe, ki so bile sicer materialnopravno izdane na podlagi avstr. kaz. zakonika, izrek sodbe pa se je vršil pri nas že po l. 1918. Pa tudi sicer moramo smatrati, da bi taka praksa de lege lata nasprotovala § 1 kz.

²⁹ Lohsing, Die ausländische Vorstrafe, Zentralblatt f. d. jur. Praxis, 1928., „Wenn wirklich nicht das Verbrechen, sondern der Verbrecher bestraft werden soll, können und dürfen ausländische Vorstrafen nicht unberücksichtigt bleiben“. (735).

je nedvomno, da more sodišče uvesti rehabilitacijsko postopanje le v primeru obsodbe po domačem, ne pa inozemskem sodišču. Pri povračilu pravic je to tudi izrečno poudarjeno, ko § 90 kz. sam določa, da gre za povračilo onih pravic, ki so navedene v § 47 kz. Sicer pa je tudi samo po sebi razumljivo, da more povrniti pravice le oni, ki jih je vzel, in sodbo izbrisati tisti, ki jo je izrekel. Povračilo pravic in izbris take inozemske kazenske sodbe bi imel le moralen, ne pa legalen efekt.³⁰

Ali tvori inozemska obsodilna kazenska sodba zapreko pri rehabilitacijskem postopanju po § 90 kz.? Seveda gre v primeru povračila pravic za časovno poznejšo, v primeru izbrisa sodbe pa za poprejšnjo inozemsko sodbo. Izrečno v besedilu § 90 kz. ni nikjer rečeno, da ne bi smel obsojenec, ki prosi za rehabilitacijo, biti v času, ko je kazen prestal (ali mu je bila odpuščena ali pa zastarana), pa do dneva, ko sodišče presoja njegovo prošnjo za rehabilitacijo, ponovno obsojen. Kot subjektivna pogoja navaja kaz. zakonik samo, „da se je prosilec dobro vedel in da je oškodovancu po možnosti povrnil škodo, povzročeno s svojim kaz. dejanjem“. — Za dovolitev rehabilitacije je pač edino le odločilno, ali je prosilec po celotni presoji svoje osebnosti vreden družabne reklasacije. Zato mora sodišče po poizvedbah ugotoviti, preskusiti in oceniti prosilčevo zadržanje.³¹ K tej oceni spada tako to storjeno dejanje pa tudi vsako poznejše kaznivo dejanje, zaradi katerega je bil prosilec med tem časom obsojen. Za preskus dobrega vedenja v smislu § 90 kz. je treba celo upoštevati obsodbe, ki so bile z amnestijo izbrisane, torej sodbe, ki pravno več ne obstoje.³² Presoja in ocenitev „dobrega vedenja“ pa se bo morala vsekakor tudi ozirati (če se ozira celo na z amnestijo izbrisane sodbe) na inozemske kazenske obsodbe, ki v tem primeru pač le posvedočajo, da je prosilec zopet izvršil tako novo kaz. dejanje, ki more izključiti „dobro vedenje“ v zgoraj omenjenem smislu. Seveda bo to redno tedaj, kadar gre za inozemsko kazensko sodbo zaradi kaz. dejanja, ki izvira iz nečastnih nagibov. Inozemska kazenska sodba bo v tem primeru učinkovala le kot dejstvo,³³ ki utegne opozoriti sodišče, ko presoja prošnje za rehabilitacijo, na nove

³⁰ Nasprotno pa dopušča ital. k. z. tudi rehabilitacijo iz inoz. sodbe, kolikor je njej po ital. kaz. zakoniku priznan kak učinek (čl. 181).

³¹ Prim. odločbo št. 397 zbirke „Pravnik“.

³² Tako odločba št. 384 zbirke „Pravnik“.

³³ O inozemski sodbi kot dejstvu razpravlja *Bartin, Le jugement étranger considéré comme un fait*, v *Journal du Droit int. privé*, 1924.

momente glede prosilčevega vedenja in obnašanja. Pa tudi besedilo § 477 kp. potrjuje to naše naziranje, ko določa, da sme odrejeni sodnik zahtevati poročilo o obsojenčevem vedenju od sodišč, upravnih in policijskih oblastev, v katerih območjih je obsojenec živel v času, ki ga odreja § 90 kz. Če je prosilec v tem času stalno bival v inozemstvu, se bo moralo naše sodišče obrniti le na zgoraj omenjena oblastva v inozemstvu, če bo hotelo imeti jasno sliko o prosilčevem dobrem vedenju in obnašanju; nasprotno pa sodišče ne bi moglo izdati nobene pozitivne rešitve prošnje za rehabilitacijo.³⁴

Zato moramo de lege lata smatrati, da učinkujejo inozemske kazenske sodbe pri odločitvi o rehabilitaciji po § 90 kz. toliko, kolikor iz njih izhaja možnost ugotovitve prosilčevega vedenja in življenja. Vendar pa bi bilo potrebno, da bi se v besedilu kaz. zakonika izrečno normiral tak učinek inozemskih kazenskih sodb; s tem bi se odstranili vsi dvomi in zgrešene interpretacije.

d) I z g u b a p r a v i c.

Največ problemov v internacionalnem kaz. pravu povzroča vprašanje, kako učinkuje z inozemsko kazensko sodbo izrečena izguba pravic (katere vsebina se mora pač vsakokrat presojati po konkretni inozemski zakonodaji) na pravni položaj obsojenca, kadar le-ta pride po prestani kazni v naše pravno območje. Naj omenimo nadalje samo še vprašanja: Ali more naš sodnik v kaz. procesu odreči prisego priči, ki je bila v inozemstvu obsojena na izgubo častnih pravic? (prim. § 178, št. 2. kp). Kake tuzemske zasebnopravne omejitve pravic more povzročati v inozemstvu izrečena izguba zasebnopravnih in političnih pravic? Ali morejo tuzemska sodišča izreči izgubo političnih pravic (predvsem izgubo aktivne in pasivne volilne pravice), kadar gre za obtoženca, ki je inozemec? Že ta vprašanja nam dovolj jasno pričajo, da ne gre pri obravnavanju tega problema zgolj za teoretično vrednost, marveč, da so vsa ta vprašanja velike važnosti za prakso.

Čeprav moremo ugotoviti, da so ta vprašanja več ali manj že normirana po nekaterih tujih zakonodajah³⁵ in a

³⁴ „Pour que la réhabilitation ait sa raison d'être, pour qu'elle atteigne son but social, il est nécessaire qu'il soit tenu compte à l'intéressé de sa conduite antérieure, dans tous les pays où il a séjourné.“
Donnedieu de Vabres, Principes, s. 205.

³⁵ Prim. § 37 nem. kz., § 15 madž. kz., § 12 carskoruskega kz., čl. 12 ital. kz., nadalje načrti: § 7 grškega, čl. 5 rum., čl. 9 českoslov., čl. 18 franc. kz.

so se z njimi zlasti intenzivno bavili mednarodni kazensko-pravni kongresi,³⁶ moramo vendar de lege lata ugotoviti, da jih naš kaz. zakonik verbis expressis nikjer ne obravnava. Naš kaz. zakonik predpostavlja za izrek izgube častnih pravic le predhodno obsodbo na glavno kazen, kakor to določa § 46 kz., pri čemer se pa ne ozira na dejstvo, ali gre za storilca tuzemca ali inozemca. V naslednjih izvajanjih bomo mogli ugotoviti, da je stališče našega kaz. zakonika z vidika mednarodnega (javnega in zasebnega) prava nedosledno in zaradi tega tudi nevzdržljivo.

Že zgoraj smo prišli do zaključka, da so kazni, ki jih je izreklo inozemsko sodišče, v tuzemstvu neizvršljive. Ker štejeemo izgubo pravic po sodobni kazenskopravni teoriji, pa tudi po zakonodaji, med stranske kazni, bi moralo prav isto načelo inozemske neizvršljivosti veljati tudi zanje. Vendar pa se pri tem pojavljajo utemeljeni pomisleki, ki kažejo na povsem drugačno rešitev.

Predvsem je treba že uvodoma ugotoviti, da obstoji med glavnimi in stranskimi kaznimi temeljna predmetna razlika: glavne kazni obstoje v odvzemu življenja, prostosti ali imovine, stranske pa v izgubi pravic. Predmet prvih je materialen, onih drugih pa je idealen. Že po tej predmetni razliki moremo ugotoviti, da gre pri obojih za povsem različen način izvrševanja kazni. Vsebina glavnih kazni je absolutno neodvisna od obsojenčevega državljanstva. Kajti odvzem življenja, prostosti ali imovine more zadeti vsakogar, ne glede na njegovo državno pripadnost. Nasprotno pa zavisi izguba pravic predvsem od dejstva, kakšne državljske pripadnosti je obsojenec; pri izgubi častnih pravic vrh tega še, ali so mu bila odlikovanja (častni naslovi itd.), podeljena od države in njenih ustanov, v katerem teče kazenski postopek. Že iz tega izhaja, da imajo glavne kazni absoluten značaj, stranske kazni pa, ki obstoje v izgubi pravic, so relativne, t. j. njih izvrševanje zavisi od cele vrste pravnih predpostavk.

Naša naloga je, da skušamo ugotoviti, kakšen učinek povzroča v inozemstvu izrečena izguba javno- in zasebnopravnih pravic na obsojenčev pravni položaj, kadar pride v naše pravno območje. Da pravilno rešimo to vprašanje, moramo predvsem ločiti primere, ali gre za državljana one države, ki je izgubo teh pravic izrekla, ali domačina ali pa za inozemca, ki je bil obsojen po tretji (nedomači) državi.

³⁶ Zasedanje Instituta za mednarodno pravo v Bruslju l. 1902., Prva konferenca za zenačenje kaz. prava v Varšavi l. 1927., in druga v Rimu l. 1928.

Razen teh subjektivnih razlik moramo še ločiti med izgubo javnopravnih (političnih) in pa zasebnopravnih pravic. Prve so po možnosti izvrševanja teritorialne, druge pa personalne. Ker določajo te slednje poedinčev zasebnopravni status, zato mu sledijo povsod.³⁷

Kadar gre za inozemca, ki ga je obsodilo njegovo domače sodišče (nacionalno pristojno sodišče), bo rešitev dokaj enostavna. Izvrševanje političnih pravic je načeloma vezano na bivanje na ozemlju države, ki je te pravice podelila. Zato moramo smatrati, da je v tem primeru izguba političnih pravic po našem pravnem redu irelevantna, saj jih obsojeni inozemec pri nas itak ne more izvrševati. Važnejše pa je vprašanje, kadar gre za omejitev zasebnopravne sposobnosti inozemca. Vsebinsko te zasebnopravne omejitve lahko določa sam kaz. zakonik dotične države (n. pr. po čl. 34 franc. kz. ne more biti taka oseba varuh, skrbnik, aktna priča itd.; isto tudi po čl. 52 toč. 2 švic. kz.; po čl. 19 ital. kz. nima aktivne in pasivne dedne sposobnosti; ne more izvrševati očetovske oblasti, itd.), ali pa jo določajo drugi zakoni, ko normirajo izvestne zasebnopravne omejitve kot posledico izgube častnih in državljanskih pravic. V tem primeru bomo morali postopati po načelih mednarodnega zasebnega prava, ki določa, da se presoja pravni status poedinca vedno le po njegovi *lex nationalis*. Zato bo inozemec, ki je zaradi izgube pravic v svoji domači državi zasebnopravno omejen, tudi pri nas omejen, kolikor seveda ni taka izguba pravic posledica obsodbe zaradi političnega delikta in kolikor ne bi nasprotovala našemu javnemu in družabnemu redu.³⁸ Dasi je bila taka omejitev zasebnopravne sposobnosti izrečena s kazensko sodbo, spada vendar še v območje zasebnega, ne pa kazenskega prava. Zaradi tega se mora tudi vprašanje veljavnosti te omejitve presojati po mednarodnem zasebnem pravu, ne pa po mednarodnem kazenskem pravu. Nasprotno pa moramo zavrniti vsak ugovor, ki pravi, da ima taka zasebnopravna omejitev teritorialni značaj, ker izhaja iz kazenske sodbe, ki je teritorialno omejena.³⁹

³⁷ Vidi Pillet, De la déchéance de la puissance paternelle, Journal du droit int. pr., 1892., s. 19.

³⁸ V tem smislu: Actes de la conférence d'unification du droit pénal, I. 1927. (Izdaja Sirey, Paris) s. 147.; čl. 5 in 9 rum. kz.

³⁹ Tako: Walker, Internationales Privatrecht, Wien, 1921.: „Allein der Rechtssatz, der die Minderung der Rechtsfähigkeit ausspricht, mag er auch im Zusammenhange der strafgesetzlichen Vorschriften ausgesprochen sein, gehört doch dem bürgerlichen Rechte an.“ (S. 95). Enako: M. Travers, Le droit pénal international et sa mise en oeuvre en temps

Kakšen je pravni položaj domačina, ki je bil v inozemstvu obsojen na izgubo pravic, pa pride po prestani kazni na prostosti zopet v svojo domačo državo? Že zgoraj smo omenili, da status personalis vsakega poedinca določajo njegovi domači zakoni. Ta status personalis sledi osebi povsod, tudi če menja kraj svojega bivališča. Pravice mu ostanejo; pri tem bi šlo kvečjemu za vprašanje, ali more te pravice tudi povsod dejansko izvrševati. Tuja država more nedržavljana samo ovirati pri izvrševanju teh pravic, ne more pa mu jih vzeti. Vendar pa tako stanje, ki je posledica striktno izvedenega načela absolutne suverenosti poedinih držav, ni v skladu z duhom pravičnosti in s potrebno smotrnostjo v zaščiti družbe pred zločinstvenostjo, ki dobiva čimdalje večji internacionalni značaj. Vsaki pravičnosti bije v obraz dejstvo, da uživa domačin, ki je bil v inozemstvu zaradi tam storjenega zločina obsojen na izgubo častnih pravic, v svoji domači državi vse politične in častne pravice, kakor da ne bi bil sploh nikdar obsojen.

De lege lata moramo torej ugotoviti, da je vsaka izguba pravic, ki jih izrečejo inozemska sodišča nad pripadniki našega pravnega območja, pri nas pravno neučinkovita.

Nasprotno pa moramo že v sodobnem kazenskem pravu zaslediti poskus, da se tudi to vprašanje reši po takih načelih, ki imajo internacionalen učinek.⁴⁰ Po tej pravni ureditvi se odvzema storilcu v njegovi lastni državi, kamor se vrne po prestani kazni na prostosti, izvestne pravice, na katere je bil že v inozemstvu obsojen. Vendar pa je za to potrebno posebno postopanje, ki pa se omeji zgolj na izrek izgube pravic za tuzemsko veljavnost. V vprašanje krivde in odmere kazni se sodišče več ne spušča. Inozemska kazenska sodba tvori v tem primeru le pravni temelj, na podlagi katerega more tuzemsko sodišče izreči izgubo pravic. V tem pridruženem postopanju bo moralo tuzemsko sodišče ugotoviti: 1. Če je dejanje tudi po tuzemskem kaz. zakoniku kaznivo in enako kvalificirano; 2. če je dejanje nepolitičnega značaja in 3. če ni po inozemskem kaz. zakoniku pravica do takega pridruženega postopanja že zastarana (n. pr. po prestani kazni je storilec še živel 10 let v inozemstvu, medtem pa je že po določbah inozemskega kazenskega prava zopet pridobil vse izgubljene pravice). Ker gre v tem primeru za storilca-inozemca,

de paix et en temps de guerre, Paris, 1921, T. III., s. 449. in sl. Contra: Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, Ljubljana, 1929., s. 60.

⁴⁰ V tem smislu pod op. 35. našete kaz. zakonike in načrte.

ki je bil obsojen v inozemstvu, je pač umevno, da mu kot inozemcu v smislu naših prednjih izvajanj inozemska država ne more odvzeti nikakih pravic. Zato je taka rešitev, kakor smo jo pravkar obravnavali, pač smatrati za posrečeno; kajti v tem primeru intervenira pri odvzemu pravic lastna država, pa čeprav gre za dejanje, ki je bilo pravnomočno že v inozemstvu razsojeno. Vendar se pa pri tem javlja vprašanje, po katerem kaz. zakoniku bo domače sodišče v pridruženem postopanju izreklo izgubo pravic. Ali se bo vsebina te izgube pravic presojala po inozemskem ali pa po domačem kaz. zakoniku? Tudi v tem primeru se bomo morali sklicevati na svoja gornja izvajanja. Če smo že zgoraj ugotovili, da more pravice odvzeti le tisti, ki jih je podelil, potem bomo tudi v tem primeru naziranja, da bo v pridruženem postopanju domače sodišče izreklo izgubo pravic v smislu lastnega kazenskega prava.⁴¹ Kadar bi pa tak obsojeni inozemec prišel v tretjo, ne pa v domačo državo, potem bo morala tudi ta država uvesti posebno postopanje, s katerim pa mu bo le zabranila (ne pa odvzela), da bi na njenem pravnem območju izvrševal te pravice (kolikor so pač takega značaja, da jih lahko kot inozemec izvršuje).

Kakor smo mogli ugotoviti iz naših izvajanj, je baš to vprašanje izgube pravic eno izmed najvažnejših, pa tudi najbolj zamotanih problemov internacionalnega kazenskega prava. Že mimogrede smo spoznali, da se morejo vse nastajajoče kolizije rešiti, kolikor gre seveda za izgubo pravic zasebnopravnega značaja, le s pomočjo kolizijskih norm mednarodnega zasebnega prava.

e) Očuvalne odredbe.

Pri očuvalih odredbah pridržbe po prestani kazni, oddaje v prisilno delavnico in prepovedi izvrševanja poklica ali obrti (v tem primeru pa samo, če je storilec v povratku), je poprejšnja obsodba pogoj, da se morejo te očuvalne odredbe sploh odrediti. Kajti vse te očuvalne odredbe se smejo odrediti le tedaj, kadar je storilec v povratku, pri pridržbi po prestani kazni celo le, kadar gre za storilca, ki je bil že trikrat obsojen zaradi naklepnega zločina na kazen

⁴¹ Tako se je izrekel tudi kongres za zenačenje kaz. prava v Rimu l. 1928.: „Si un ressortissant X. a été condamné à l'étranger pour une infraction de droit commun qui, d'après la loi X... impliquerait la prononciation de certaines incapacités, déchéances ou interdictions, le juge X... pourra prononcer les dites incapacités, déchéances ou interdictions prévues par les lois X... pour les infractions dont il s'agit.“

robije. V vseh teh primerih je imel zakonodavec v mislih predvsem obsodbe, ki so jih izrekla tuzemska kaz. sodišča. Vendar pa se moramo pri tem vprašati, ali morda nimajo tudi inozemske kazenske obsodbe učinka, da bodo tuzemska sodišča lahko izrekla zgoraj naštetе očevalne odredbe. Zaradi povsem različnega dejanskega stanu poedinih očevalnih odredb, bomo morali s tega vidika vsako posebej obravnavati.

Pridržba po prestani kazni se sme izreči le zoper našega državljana, ki je bil zaradi naklepnega zločinstva najmanj trikrat obsojen na kazen robije, pa stori nato zopet novo naklepno zločinstvo (§ 51 kz.). Zakon sam izrečno ne določa, ali se morajo v tem primeru upoštevati samo poprejšnje obsodbe tuzemskih sodišč, ali pa, da se je treba v enaki meri ozirati tudi na inozemske obsodbe, če le te ustrezajo tako po izrečeni kazni kakor tudi po kvalifikaciji kaz. dejanja pogojem § 51 kz. Ker omenja naš kaz. zakonik le obsodbe zaradi naklepnega zločinstva na robijo, bomo morali de lege lata smatrati, da je zakonodavec pri tem mislil le na poprejšnje tuzemske obsodbe, kajti sicer ne bi izrečno navedel kazen robije, ki je vendar svojstvena sankcija našega kaz. prava.

Povsem drug pa je položaj pri odreditvi očevalne odredbe oddaje v prisilno delavnico (§ 52 kz.). V tem primeru se mora tuzemsko sodišče tudi ozirati na inozemske obsodbe. Kajti § 52 kz. izrečno pravi, da je treba oddajo v prisilno delavnico odrediti zoper osebo, „ki je storila ob potepanju, ... v p o v r a t k u kakršno koli kaznivo dejanje, ...“. Glede povratka pa določa § 76/3 kz., da se mora pri ocenjanju vprašanja o povratku smatrati obsodba inozemskega sodišča kakor obsodba domačega sodišča, če je dejanje, zaradi katerega je bila dotična oseba v inozemstvu obsojena, tudi po našem kaz. zakoniku naklepno kaz. dejanje. Zaradi tega bo moralo tuzemsko sodišče v vseh primerih, ko gre za takega storilca, predvsem ugotoviti, ali je podan povratek v smislu našega prava. Kadar je podan, potem bo smelo tuzemsko sodišče izreči tudi oddajo v prisilno delavnico, če so sicer še podani ostali pogoji § 52 kz.^{41a}

Prav isto moramo ugotoviti za očevalno odredbo prepovedi izvrševanja obrti ali poklica, kadar gre za takega storilca, ki je v povratku (§ 58/3 kz.).

Osnovni kriterij za določitev očevalnih odredb je nevarnost storilca za svojo okolico. Ta storilčeva nevarnost

^{41a} Tako tudi čl. 75 franc. predhodnega načrta.

pa se mora razodevati v dejanjih, ki jih smatra zakonodavec za kazniva. Kadar gre za takega storilca, ki očituje s svojimi storjenimi dejanji kronično nevarnost za javni red in mir, se more zoper njega odrediti poleg izrečene kazni še ustrezna očevalna odredba.⁴² Če pa je storilec inozemec, potem se lahko za določeno dobo ali pa tudi za vedno izžene iz države. Kajti na ta način se bo država najbolj enostavno pa tudi najceneje znebila takega inozemca, ki bi mogel ogrožati njen javni red in mir. Tako izgnani storilec-inozemec se bo redoma zatekel v svojo domačo državo, kjer pa utegne biti nič manj nevaren kakor je bil v inozemstvu. S tem v zvezi se nam nehote vsiljuje vprašanje, ali se more zoper takega storilca izreči v samostojnem tuzemskem postopku, ki se ne bi spuščal v vprašanje o krivdi in kazni, le na temelju inozemske obsodbe kaka očevalna odredba v smislu domačega kaz. prava. Ponovno kaz. postopanje v isti stvari bo v večini primerov pravno nedopustno, bodisi ker je storilec svojo kazen v inozemstvu že prestal, bodisi ker mu je bila kazen po milosti odpuščena ali pa pravica do izvršitve kazni že zastarana. Po našem kaz. pravu se smejo očevalne odredbe odrediti le v rednem kaz. postopanju, ki je pokrenjen in izveden po določbah našega zakona o sod. kaz. postopanju (§ 1 kp.). Po teh določbah pa morajo sodišča izreči vsako očevalno odredbo le v zvezi z izrekom o storilčevi krivdi. Zato se izrekajo očevalne odredbe praviloma s sodbo, razen primera § 110 kp. (in seveda tudi § 280/3 kp.), ko se z rešitvijo odredi oddaja nevračunljivega storilca v zavod za čuvanje in zdravljenje. De lege lata moramo torej ugotoviti, da naše kaz. pravo ne pozna posebnega pridružnega postopanja, s katerim bi se mogla samostojno izreči kaka očevalna odredba na podlagi inozemske kazenske sodbe, pa čeprav bi šlo za osebo, ki razodeva še tako veliko nevarnost za svojo okolico. Nasprotno pa moremo že ugotoviti, da dopuščajo poedine zakonodaje tako posebno pridružno postopanje, katerega namen je baš, da se odredi zoper take storilce očevalna odredba na temelju inozemske kazenske sodbe.⁴³ To rešitev moramo de lege ferenda tudi mi zagovarjati, kajti na ta način bo možna specialna prevencija nevarnega storilca, ki pa je bil že v inozemstvu pravnomočno obsojen ter je kazen tam tudi prestal.

⁴² Vidi o tem A. Maklecov, Očevalne odredbe v sistemu modernega prava. Slov. Pravniki XLVI (1952.) Ss. 86.

⁴³ Tako čl. 12, št. 3 italj. kz., čl. 11, § 2. poljsk. kz.

f) Civilnopravne posledice inozemskih kazenskih sodb.

Da podamo kolikor mogoče izčrpno sliko vseh učinkov inozemske kazenske sodbe, moramo na kratko še omeniti to zadnje vprašanje, ki spada sicer deloma že v zasebno pravo. Poleg izvestnih pravnih posledic, ki jih povzroča kaz. obsodba po določbah odz. in drugih civilnopravnih zakonov, (n. pr. obsodba zaradi hudodelstva je po odz. ločitveni ozir. razvezni razlog, itd.), določa še § 364 cpp., da je sodišče v civilnosodnem postopanju vezano na vsebino pravnomočne obsojajoče sodbe kazenskega sodišča, kolikor se nanaša ta sodba na dokaz in vračunljivost dotičnega kaznivega dejanja. Niti v enem kakor drugem primeru pa ni izrečno normirano, da gre ta pravni učinek tudi inozemski kazenski sodbi. S tem nastane torej silno važno vprašanje, ali je treba ta učinek priznati tudi inozemskim kazenskim sodbam. V judikaturi najdemo dvoje razsodb, ki kažeta na povsem različno rešitev. V prvem primeru, ko je šlo za vprašanje, ali tvori v inozemstvu izrečena obsodba zaradi hudodelstva ločitveni razlog v smislu odz., je avstrijsko vrhovno sodišče izreklo, da je tudi taka inozemska kaz. sodba zadosten razlog, da se zakon loči.⁴⁴ Ko pa je bilo v drugem primeru treba razsoditi, ali je civilni sodnik tudi po inozemski kaz. sodbi vezan v smislu § 268 cpr., sedaj našega § 364 cpp., je bilo vrhovno sodišče mnenja, da imajo tak učinek samo tuzemske kazenske sodbe. Kot utemeljitev tega mnenja je sodišče navedlo: Razlog vezanosti civilnega sodnika po obstoječi kazenski sodbi je dejstvo, da se v območju enega in istega pravnega reda onemogočijo pravni konflikti med civilno in kazensko sodbo, ki bi se sicer utegnili vsebinsko različno glasiti. Ker pa ima kazenski sodnik pri dokazovanju večjo možnost in prožnost (načelo materialne resnice!), je bilo treba dati kazenski sodbi v tem smislu prednost. Tak konflikt sodb pa bi bil pravno pohujšljiv samo v primeru tuzemske kazenske in civilne sodbe, dočim je inozemska kazenska sodba itak le teritorialno omejena in zaradi tega je tudi vsak spor med njima nemogoč.⁴⁵

⁴⁴ Slg., NF., 6453. Tako tudi Dolinar, Eherecht III, s. 75, op. 1. in Krajnc-Pfaff-Ehrenzweig, System des österr. allg. Privatrechts, 5. Bd. 1917, II. del, 2. zv. s. 76.

⁴⁵ Slg. Nf., 1375.

Ta sodba vrhovnega sodišča je vsekakor sporna. Že besedilo cit. določbe nam dopušča tudi drugačno rešitev, ki gre za priznanje istih učinkov tudi inozemski kazenski sodbi. Če dopuščamo možnost, da more imeti inozemska kazenska sodba izvestne učinke po določbah materialnopravnih norm (kakor smo to že ugotovili pri ločitvi zakona ali razveze), potem pač ni načelnih razlogov, da bi se ta učinek odrekal tudi v tem primeru. Civilni sodnik bo moral v obeh primerih preskusiti, da-li je inozemska kazenska sodba definitivna in če se je kazensko postopanje vršilo po ustaljenih načelih kaz. postopka, t. j., da je bilo povsem zavarovano načelo materialne resnice in da je bila obtožencu zajamčena možnost učinkovite obrambe. V vsakem primeru pa se bo morala priznati prejudicialnost inozemske kazenske sodbe, kadar naš kaz. zakonik izključuje vsako ponovno preganjanje kaznivega dejanja, ki je bilo že pravnomočno sojeno v inozemstvu. (Primeri § 8 št. 1, 2 kz.).⁴⁶ Pa tudi v sodobni zakonodaji moramo ugotoviti, da je inozemskim kazenskim sodbam verbis expressis priznan izvesten učinek tudi na civilne zadeve. Tako določa čl. 12 toč. 4 ital. kaz. zakonika, da je treba inozemski kazenski sodbi v tuzemstvu priznati polnopravno veljavnost, kolikor gre za povračilo škode, ki je bila povzročena s kaz. dejanjem, ali kolikor more sploh povzročati kake zasebnopravne učinke („o ad altri effetti civili“). Seveda je to priznanje tudi po ital. kaz. zakoniku podrejeno istemu postopku, kakor smo to že zgoraj ugotovili. V istem smislu se je v načelu tudi izrekel II. mednarodni kazenskopravni kongres v Bukarešti l. 1929.⁴⁷

⁴⁶ Tako R. Sajovic, Vpliv kaz. postopanja na civilno pravdo, Slov. Pravniki, XLV. (1951), s. 80. Prim. tudi Rosenblatt, Das Verhältnis des Zivilprozesses zum Strafprozesse, Zentralblatt, 1898, str. 100.

⁴⁷ Primeri P. Hébraud, L'autorité de la chose jugée au criminel sur le civil, Sirey, Paris, 1929., ss. 235—240.

Oris razsodnega postopka po novem italijanskem procesnem zakoniku.

Dr. Vladimir Orel.

Še danes veljavni italijanski zakonik o postopku v civilnih stvareh, sestavljen po vzorcu Napoleonovega kodeksa, sega v l. 1865., ko je stopil v veljavo. Sistematično spremembo je doživel deloma z uvedbo sumarnega postopka z zak. z dne 31. avgusta 1901. Z zak. z dne 8. decembra 1913 je bil uveden pri okrožnih sodiščih sodnik poedinec. Poskus pa se je izjalovil ter je bil ta zakon kratek čas potem stavljen iz veljave. Tudi uvedba sumarnega postopka ni prinesla zaželenega uspeha, ker so pomanjkanje ustnosti, prepogoste preložitve narokov in drugi načini zavlačevanja pravde omogočali, da so se pravde vlekle v nedogled, posebej ako so prišle v roke manj skrupoloznim ljudem. Gospodar pravde so bile stranke, ki so imele nad potekom pravde vso oblast. Sodnik je bil le opazovalec in je čakal spis za sodbo. Sedaj je bil uveljavljen dne 28. oktobra 1940 nov zakonik, ki bo stopil v veljavo 21. aprila 1942, (codice di procedura civile). Uvodno poročilo k novemu zakoniku pravi, da je potreba po reformi civilnega pravnega postopka nastala že l. 1865., ko je stopil v veljavo zakonik, in da so se pomanjkljivosti s časom še povečale.

Stari zakonik sloni na načelu pismenosti, sodnik nima stika s strankami, iniciativa ni v njegovih rokah. Novi zakonik je položil nasproti temu težišče vse pravde v sodnikove roke. Postopek se mora končati brzo, ne sme vsebovati starih formalističnih predpisov, ničnostim se je treba čim bolj izogibati. Elastičnost odredbe zoper zavlačevanje, neposrednost in ustnost so načela, na katerih sloni novi zakonik. Ta načela pa dopuščajo tupatam tudi izjeme.

Sistematično temelji zakonik na popolnoma določenih normah, ki jih mora sodnik spoštovati. Toda da bi formalizem strogih norm ne bil preoster, kadar zahteva kompliciranost daljšega pripravljalnega in dokaznega postopka kot pri preprostih stvareh, ima sodnik odprtih več poti, da lahko zadovolji tudi načelu ustnosti in elastičnosti in izbere ono, ki jo smatra za primerno, toda vedno v okviru zakona. Tudi v razdelitvi snovi je novi zakonik razdeljen drugače od starega. Stari zakonik prehaja po pičlih določbah o pristojnostih in tožbe takoj k pravnemu ali razsodnemu postopku, kar tvori bistveni in najboljšežnejši del postopnika.

Po razpredelbi novega pravnega zakonika pa so obravnavana najprej poglavja o sodniku (in sicer obsežno), o sodnih organih, o državnem pravdništvu, o strankah, o braniteljih (zastopnikih), o tožbi, o sodniški oblasti, o pravnih dejanjih. Predmet druge knjige je postopek pred razsojajočim sodiščem in sicer najprej pred okrožnim sodiščem (tribunale), potem pred okrajnim sodnikom (pretore), nato pred mirovnim sodnikom (conciliatore), nakar slede pravna sredstva in postopek v korporativnih stvareh.¹ V tretji knjigi so določbe o izvršbi, v četrti pa posebni postopki: postopek o plačilnih poveljih, o rabokupnem postopku, o zavarovalnem postopku in zavarovanju dokazov, o zakonskih pravnih, o nepravdnem in končno o delibacijskem postopku ter o razsodnikih. Cela knjiga ima 831 členov, od tega odpade 473 členov na prvo in drugo knjigo, t. j. razsodni postopek. Vsa snov je precej kratko obravnavana. Tudi posamezni členi niso obsežni. Sistematična razlika med starim in novim zakonom pade v oči na prvi pogled. Največja važnost se polaga na funkcije sodnika in pomožnih organov, dočim je šel stari zakon in medias res t. j. v postopek pred razsojajočim sodiščem. V poročilu se vidi sistematična ureditev civilnopravnega gradiva v tem, da se naslanja na teoretsko podstavo, na kateri temelji italijansko kazenski pravni zakonik iz l. 1930. Poročevalec poudarja izrečno, da ni hotel napraviti zakona, ki bi bil izraz kake teoretične šole, pač pa zakon za narod in režim.

Vsekakor se iz uvrstitve poglavij o sodnem pomožnem osebju, o strankah, o pooblaščenih, o dolžnostih in odgovornosti istih, o sodniški oblasti, o obliki vlog in odločb, o rokih, o ničnostih, ki so po večini na novo izdelana, vidi, da je temelj novega razsodnega postopka postavljen na solidno podlago, ki je po prejšnjem zakonu ni bilo. V novem zakoniku je vse to urejeno sistematično po poglavjih, dočim je bilo to prej le v neznatni meri spojeno v poglavju o postopku pred razsojajočim sodiščem. V tem je, ako gledamo s teoretične strani, prednost novega zakonika. Da je zakonodavec vse te institucije zbral v eno knjigo, jih točno in izčrpno izdelal, je gotovo vrlina tega

¹ Pod delovno pravo spadajo spori o kolektivnih pogodbah, o službenem razmerju, o kolonskih odnosih in spori o socialnem zavarovanju. Vse to je bilo prej urejeno s posebnimi zakoni, sedaj pa je strnjeno vse v enotni sistem civilnega postopka, ker je poverjena razsoja o istih sodniku. Prej so bili veččaki prisedniki teh posebnih sodišč, sedaj je sodnik sam, pomočnik pa mu je strokovni svetovalec.

dela. Ostale tri knjige obravnavajo isti predmet kot pri starem zakonu in s to razliko, da slone sedanje določbe zakona na popolnoma drugih načelih. Duh Kleinovega postopka mu daje svoj žig, akoravno se zakonik ni mogel otresti popolnoma tradicij starega, ki bodo v praksi precej zasenčile vrline novo uvedenih institucij, kakor bomo videli v naslednjem.

Sljedeča razmotrivanja navajajo one določbe novega zakonika o räsodnem postopku (*processo di cognizione*), da se vidi v glavnem potek postopka in da se pokaže na bistvene razlike nasproti staremu zakoniku.

Za pristojnost je sprejeto, da jo je presojati po času vložitve tožbe (čl. 5) ter da poznejše spremembe nimajo vpliva na isto. Prej to načelo ni bilo uzakonjeno. Mirovni sodnik je pristojen za pravde do 1000 L (prej do 400) in v najemnih stvareh do 2000 L. Okrajni sodnik je pristojen za spore od 1000—10.000 L (prej 5000). Okrožno sodišče je pristojno za spore nad 10.000 L. Ne glede na vrednost spornega predmeta je pristojno še za vse davčne in pristojbinske stvari, za pravde o civilnem stanju, tožbe o ponarejenih listinah, za stvari nedoločene vrednosti in za nepremičninske dražbe (čl. 9). Krajevna pristojnost se spremeni s sporazumom strank, če izhaja to iz pismenega dogovora. To ne velja za pravde iz čl. 70, kjer prisostvuje državni pravdnik, izvršilne stvari, opozicijske tožbe, zavarovalne ter posestne spore itd. Nedopustnost pravne poti (čl. 37) se mora v vsakem stanju pravde ugotoviti po službeni dolžnosti. Isto velja za samosvojo stvarno in krajevno pristojnost, ki se s sporazumom strank ne da spremeniti (čl. 38). Stvarna pristojnost po vrednosti predmeta se mora ugotoviti po službeni dolžnosti, toda samo na prvi stopnji. Krajevno nepristojnost je treba prigovarjati takoj s prvim dejanjem v pravdi, t. j. z odgovorom na tožbo, če ne nastopi izključitev. Velja, da se nepristojnost ni prigovarjala, če se ni obenem navedlo sodišče, ki naj bi bilo po toženčevem naziranju pristojno. Za rešitev predhodnega vprašanja, ki nastane med pravdo in za katero bi bilo po vrednosti ali predmetu pristojno višje sodišče, se mora stvar le temu odstopiti v odločitev (čl. 34).

Ureditev kompetenčnega spora. Težnja novih zakonodaj, da se prigovori in pristojnosti omeje, je prodrla tudi tu. Vsaka sodba, ki je rešila le kompetenčno

vprašanje, se pobija samo — omissio medio — z rekurzom na kasacijsko sodišče, ki odloči dokončno o istem.²

S kasacijskim rekurzom za rešitev kompetenčnega spora na kasacijsko sodišče se pobija:

1. Sodba o nedopustnosti pravne poti;³

2. sodba o prigovoru nepristojnosti, tekoče pravde in o dopustnosti kumulacije tožbe.

Ako se sodba, ki je izrekla nepristojnost pod 2), ne pobija s predlogom na ureditev kompetenčnega konflikta, postane izrek o nepristojnosti pravnomočen in obvezen tudi za sodišče, pri katerem se mora povzeti sporna stvar. Posebna sodba o pristojnosti (brez meritorne odločitve) v mejah pod 2. navedenih primerov se pobija samo z izrednim predlogom na kasacijsko sodišče (čl. 42). Sodba, ki je odločila o pristojnosti skupaj z meritorno rešitvijo, se pobija ali s predlogom na kasacijo ali po redni instančni poti, kadar se pobijata za eno izrek o pristojnosti in o tožbenem zahtevku (čl. 43).⁴

Razen kanclista in izvršilnega oz. vročilnega organa je sodnikov pomočnik še strokovni svetovalec (consulente tecnico, čl. 61 do 64). To je strokovnjak, ki ga pritegne sodnik k razpravi za posamezne posle ali pa kar za ves čas razprave. Ta strokovnjak ni odločujoč faktor ali nekaj arbiter v svoji stroki, kot je to bilo v starem procesu, ampak le sodnikov svetovalec in tolmač. Veščak mora sprejeti to službo in samo iz izrednih razlogov ga lahko sodnik oprosti.

V čl. 69 do 74 je točno in izčrpno označen položaj državnega pravnika, kdaj mora nastopiti kot tožilec ali pa samo kot intervenient.⁵

² Zakon od l. 1865. je prevedel rešitev kompetenčnega spora samo med dvema sodiščema, ki sta se izrekli obe za pristojni ali nepristojni o eni ali isti stvari, ali ker so tekle podobne, koneksne pravde pred dvema ali več sodišči (čl. 108 in sl.).

³ Tudi pred meritorno odločbo s sodbo more zahtevati stranka s predlogom na združene sekcije kasacijskega sodišča, da rešijo prigovor nedopustne pravne poti (čl. 41).

⁴ Ureditev pristojnosti in sporov o pristojnostih je uvrščena takoj pri poglavju o pristojnosti. V načrtu prof. Carnelutti (Progetto del codice della procedura civile, Padova 1926, pag. 71) je obravnavana pred odločujočim sodiščem. Ureditev bolj spredaj ali zadaj ima razen sistematskega tudi praktičen pomen.

⁵ Na podlagi načela inkvizitorne pobude mora državni pravnik intervenirati v sporih o kolektivnih pogodbah, o mezdnem razmerju, kadar gre za javne interese, pri pravnih pred kasacijskim sodiščem, v zakonskih pravnih, v pravnih o civilnem stanju in o pravnih sposobnosti oseb.

Pravdna sposobnost v prejšnjem zakonu ni bila normirana in je moral novi zakonik to urediti (čl. 75), kakor tudi, kdo ima pravico predlagati skrbnika na čin.

Pred okrožnim in okrajnim⁶ sodiščem mora biti stranka zastopana po pravnem pomočniku ali zastopniku (difensore). Samo v posebnih primerih lahko oprosti okrajni sodnik stranko tega zastopstva. Pravdno pooblastilo ni bilo urejeno po starem zakonu. Novi zakonik določa, razen splošnih predpisov o pooblastilu, da pooblaščenec ne sme, ako ni izrečno zato pooblaščen, razpolagati s tožbenim zahtevkom. Stranka se da lahko zastopati po enem ali tudi po več pooblaščenih ter si sme privzeti k razpravi tudi strokovnega svetovalca. Stranke in pooblaščenici se morajo vesti pred sodiščem lojalno in pošteno in mora sodnik vsako pomanjkljivost v tem pogledu javiti disciplinskemu oblastvu. V prejšnjem pismenem procesu sankcije zaradi žaljivk niso bile predvidene. Za žaljivke, izrečene pri razpravi, prizna sodnik žaljeni stranki ali osebi denarno odškodnino (čl. 89).

Glede stroškov se drži tudi novi zakonik načel uspeha in delnega ali celotnega pobotanja. Pač je tudi stranka, ki je zmagala, lahko obsojena na stroške, če se je pregrešila proti lojalnosti ali poštenosti v pravdanju (čl. 92).⁷ Stroške, ki jih smatra sodnik za pretirane in nepotrebne, črta. Pooblaščenici smejo zahtevati, da se jim prisodijo stroški na breme nasprotne stranke v njihovo osebno korist in naslov.

Načelo borbe proti zvijačnosti (nelojalnosti) med pravdo hoče uveljaviti novi zakonik s tem, da obsodi nelojalnega, nepoštenega nasprotnika ne glede na izid pravde na stroške, ki jih je zagrešil s takim ravnanjem. Poleg tega se obsodi še stranka, ki je v slabi veri ali iz velike krivde napravila tožbo ali se upirala isti, na odškodnino, ki se odmeri v sodbi. Lojalnost, poštenost, slabo vero in veliko težko krivdo v sporu pred sodiščem je težko definirati. V načrtih so bile predvidene hude kazni za vsako vrsto nelojalnosti v pravdi, toda zakonik si jih ni osvojil in je uporabil namesto njih splošne izraze. Ti bodo zaradi preširoke splošnosti težko uporabljivi. Posebno še, ko bo zakonik malo dalj v praksi, se bo mimo teh sankcij kar molče prehajalo in se bo vsako,

⁶ S tem je sankcioniran dejanski položaj. Pri pismenem postopku je bilo izključeno, da bi se mogle stranke same zastopati in si napravljati pismene vloge, tako da so se posluževale odvetnikov.

⁷ Ta določba bo gotovo spadala med one mrtve paragrafe, ker je pojem vzet preširoko, da bi mogel priti kdaj v uporabo.

le količkaj na videz opravičeno zavlačevanje smatralo kot pravilno upiranje. Saj se da pojem zavlačevanja tako težko spoznati od pravilnega navajanja ali upiranja.

Sodnik, ki ugotovi neobstoj pravice, zaradi katere se je doseglo zavarovanje, vpisala zaznamba tožbe ali zastavna pravica ali uvedla izvršba, mora na predlog obsoditi podleglo stranko na odškodnino (čl. 96).

Če stranka umre med pravdo, se ista nadaljuje zoper njenega pravnega naslednika (čl. 140). Če se sporna stvar odsvoji, se pravda nadaljuje med prvotnima strankama (čl. 110).

Sodniška oblast. Načelo novega zakonika je, dati sodniku v roke oblast, da ne vodi pravde le na predlog strank, ampak da more tudi iz lastnega nagiba ugotoviti resničnost spornih okoliščin. Sodnikova oblast temelji na načelu zakonitosti, t. j. sodnik vrši svojo oblast na podstavi zakona. Toda dana je tudi strankam možnost, da predložijo sodniku, da reši spor na podlagi načela primernosti (*secundum equum et bonum*, čl. 114). Taka rešitev spora je mogoča na prvi in drugi stopnji. Sodba, ki jo izreče na podstavi tega sodnik, je neizpodbojna. Ta beneficij je zamišljen od zakonodavca kot pospeševanje poravnave, ko se stranke prepričajo, da njihove pravice niso tako trdne, kot so si v začetku predstavljale. Zato pa sodnik lahko priporoči takšno rešitev v korist obeh strank še na drugi stopnji, posebno če je spor zamotan in dolgotrajen. Načeli na *eat iudex ultra petitum, iudex secundum aligata et probata decidere debet*, sta uzakonjeni sedaj s čl. 112 in 113. Ravno tako je novo v postopku, da se mora sodnik ozirati samo na dokaze, ki so jih predlagale stranke. In sicer morajo stranke navesti priče imenoma. Izjemoma jih sme sodnik poklicati tudi po službeni dolžnosti (čl. 257), ako se pri zaslišanju katera od prič sklicuje na druge, ki vedo kaj o stvari. Sodnik stavi lahko predlaganim pričam ne samo vprašanja o okoliščinah, o katerih so predlagane, ampak vsa ona, ki jih smatra koristna za pojasnitev (čl. 250). Če meni sodnik, da je predlagala stranka preveč prič o neki okoliščini, lahko nepotrebne priče črta (čl. 245). Vse to seveda, kolikor je dokazovanje s pričami dopustno.

Načelo svobodne dokazne ocene je tudi na novo uzakonjeno (čl. 116). Sodnik si lahko ustvari prepričanje iz odgovorov strank in njihovega vedenja pred sodiščem. Pri tem se je moral zakonodavec ozirati na zakonite dokaze, ki so določeni v državljskem zakoniku, in ni

smatral,⁸ da bi se s tem, če so se obdržala določena dokazila kot priznanje, odločilna (glavna) prisega, domneve, tedaj če so se obdržale činjenice, katerih ocenjevanje je sodniku odvzeto, rušilo načelo svobodne dokazne ocene. Vendar to načelo prevladuje in je vse navedeno le izjema.

Ojačanje sodnikove pozicije je njegova pravica, izpraševati stranke v informacijo (čl. 112), in sicer v vsakem pravnem štadiju.⁹

Za spise ni predpisana posebna oblika, če je zakon ne zahteva izrečno (čl. 121).

Sodni jezik je italijanski. Osebe, ki znajo italijanski, morajo govoriti v tem jeziku. Oseb, ki italijanščine ne razumejo, sodnik ne sme izpraševati v njenem jeziku, če tudi bi dotični jezik znal (čl. 122). Zapisnik sestavi zapisnikar pod sodnikovim vodstvom, podpišeta ga sodnik in zapisnikar (čl. 130).¹⁰

Vročitve sodnih obvestil in spisov izvršuje sodni kanclist ali izvršilni in vročevalni organ, kakor je v zakoniku odrejeno. Sicer tu ni posebnih novosti, kakor da lahko sodnik odredi drugačen način vročitve, kakor je predpisano.

Glede rokov je novost, da se podaljša za naslednji delovni dan, če bi se sicer končal s prazničnim dnevom (čl. 155).

Ničnosti skuša zakonik kolikor mogoče izločiti. Čl. 156 pravi, da se ne more izreči ničnost, ako je dotično dejanje doseglo nameravani namen. Ničnost, ki se ne uveljavlja po službeni dolžnosti, mora stranka grajati pri prvem predlogu po ničnosti. Ničnost zaradi pomanjkljive sestave sodišča je neozdravljiva in se nanjo pazi po službeni dolžnosti. Prav tako, če ni sodnikovega podpisa na sodbi. Novi zakonik ne pozna ničnostne sodbe, ampak samo predlog, da se izreče ničnost v onih res omejenih primerih, sicer se mora ničnost uveljavljati s prizivom ali s kasacijskim rekurzom. Ako je mogoče, odredi sodnik obnovitev ničnega dejanja. Strankini pooblaščenci in sodni organi so odgovorni za škodo, če so ničnost zakrivali.

⁸ Ker novi civilni zakonik še ni bil izdan v celoti, je moral imeti zakonodavec v vidiku tako strukturo bodočega civilnega zakonika kakor tudi določbe sodnega pravilnika, ki se je tudi šele pripravljal.

⁹ Stari zakon je ni poznal.

¹⁰ Predpisi o zapisniku so pičli, če presojava naš pravniki zakon, in potrebni točnih določb, kaj vse pride v zapisnik. Tu odvisi vse le od sodnika, niti ni mogoče grajati pomanjkljivosti ali netočnosti istega.

Postopek pred razsojajočim sodiščem se začne s tožbo. Ta mora obsegati navedbe, dokazna sredstva ter poziv tožencu, da se v določenem roku konstituira kot toženec, ker bi se sicer postopalo v njegovi odsotnosti (kontumacija). Spis tožbe vroči tožitelj v vročitev vročevalnemu organu, ne sodišču. Tožitelj se konstituira pred sodiščem s tem, da predloži v sodni pisarni predlog za vpis tožbe v register tožb, izroči svoj zvezek z izvršnikom vročene tožbe in pooblastilom ter event. listinami, ki jih ponuja v dokaz. Toženec se v smislu poziva tudi konstituira in sicer tako, da predloži odgovor na tožbo v sodni pisarni v svojem zvezku, kjer je tudi prepis vročene tožbe, pooblastilo in event. listine. Vse ugovore mora uveljaviti toženec že v odgovoru na tožbo (eventualno načelo), tudi mora navesti dokazila. Prav tako mora že v njem naznaniti spor, ako to namerava.¹¹

Ko sta se obe stranki konstituirali, morata v tožbi, odgovoru nanjo ali pa s posebnim predlogom predlagati imenovanje pripravljalnega sodnika. Ta predlog je vezan na prekluzivni rok 30 dni od dneva konstituiranja. Zamuda ima ugasnitev postopka za posledico. Predsednik sodišča imenuje pripravljalnega sodnika,¹² ki naj z razpravljanjem pripravi pravdo tako, da jo more, ko je izvršil vse sklepe in potrebne dokaze, prednašati sodnemu zboru, ki bo razsodil. Pripravljalni sodnik uredi ves dejanski stan in omeji z naredbo dokaze na sporne okoliščine. Tako lahko delimo postopek na pripravljalni in dokazni. Vsi dokazi se dopuste z naredbo.¹³ Funkcija pripravljalnega sodnika je tedaj iz temelja nova za italijansko sodstvo. Pripravljalni sodnik vodi razpravo ustno do konca in odloča z naredbo. Vedno je isti sodnik, v neposrednem stiku s strankami in se menja samo iz važnih razlogov ali zaprek. Svoje naredbe sme vselej spremeniti ali razveljaviti. Če pa so bile storjene v sporazumu s stranko, se brez privolitve strank ne smejo več

¹¹ Novi zakonik si je nadel nalogo, da dosedanje zavlačevanje prepreči na vsak način. V nekem oziru so te prekluzije v nasprotju z načelom uradne iniciative, da se zagotovi istiniti dejanski stan. Toda popolna svoboda navajanja je morda, kakor se ve iz prakse, večje zlo.

¹² Tako je rešen spor med pristaši kolegialnega in posamičnega sodstva, ki se je začel že z zak. z dne 8. decembra 1913, ki je poskusil uvesti sodnika poedinca.

¹³ V nasprotju s stari zakonikom, kjer so bili dokazi dopuščeni s sodbo (tzv. *sententia interlocutoria*), ki jo je stranka lahko izpodbijala v vseh stopnjah.

razveljaviti. Tu so izraženi principi neposrednosti in kontinuitete postopka.

Odločbe izreka sodnik s sodbo, z naredbo in odlokom. *Sodba* (sentenza) mora razen običajne glave vsebovati zaključke strank, jedrnato navedbo o poteku postopka in razloge v dejanskem in pravnem oziru ter izrek. Razglasi se z izročitvijo iste sodni pisarni (čl. 152, 153). *Naredbe* (ordinanze) morajo biti kratko obrazložene. *Sklepi* ali odloki (decreto) se objavljajo po službeni dolžnosti ali na predlog. Ni treba, da so obrazloženi.

Zoper naredbe, izrečene na razpravi pred sodnikom po edincem, ni pravnega sredstva, ker velja načelo, da so vse naredbe le začasne, ki jih spremeni lahko sodnik sam (čl. 178) in da odloči o njih končno sodni zbor, ki mu predloži pripravljalni sodnik stvar v razsojo (čl. 276). Kar se tiče naredb o denarnih globah in o ugasnitvi postopka, ni proti njim pravnega sredstva. Sicer je mogoča pritožba (reclamo) na istega sodnika v treh dneh po sprejemu naredbe. Ta odločba je dokončna (čl. 179, 308).

Ako stranke na razpravo ne pristopijo, ugasne postopek (čl. 181).¹⁴

Če pristopi na razpravo samo toženec in ne zahteva, da se postopa v tožiteljevi odsotnosti, odredi sodnik nov narok in povabi ponovno tožitelja. Če ta zopet izostane in če toženec ne predlaga, da se razpravlja o meritu, izreče sodnik ugasnitev postopka (čl. 181).

Zamuda je podana tudi tedaj, če se stranke sploh niso konstituirale. V tem primeru izreče sodnik ugasnitev postopka. Če se je konstituirala samo ena stranka, se izreče zamuda nedošle stranke z naredbo (§ 171). Če stranke med postopkom ne pridejo na razpravo, in če tudi na to ne pridejo, odredi sodnik novo razpravo, in če tudi na to ne pridejo, izreče ugasnitev postopka z naredbo, zoper katero ni pravnega sredstva (§ 309).

Ugasnitev nastopi tudi zaradi umika (rinuncia), če sta ga sprejeli obe stranki. Posledica je povrnitev stroškov. Prav tako sledi neaktivnosti strank pri prevzemu postopka ugasnitev istega (čl. 306, 307).

Zamuda torej ne povzroči, da bi se smatrale trditve došle stranke za resnične, posledica je le ugasnitev postopka. Če hoče došla stranka meritorno sodbo, mora postopek nadaljevati. Zato se zamudna stranka vedno lahko konstituira

¹⁴ Različno od našega mirovanja je pravna posledica ugasnitve postopka, ki razveljavi vsa dotlej napravljena sodna dejanja (čl. 310).

do naroka, na katerem odredi pripravljalni sodnik, da predloži spor sodnemu zboru v odločitev. Če dokaže zamudnik ničnost vročitve tožbe, ali da je bil po višji sili ali nepredvidenem dogodku oviran, da bi se konstituiral, mu dovoli sodnik *purgatio morae* z naredbo, ki se ne da posebej pobijati. Če hočemo primerjati te določbe z onimi starega italijanskega zakona, se vidi, da je nedelavnost nedošle stranke, ki bi hotela zavlačevati postopek, omejena. Saj opozicija zoper sodbo, ki izide — seveda po rednem postopku in ne zamudnem, — na podstavi razprave, kjer prisostvuje samo ena stranka in se izvajajo dokazi, ni več dopustna.¹⁵ Tu se vidi, kako je težko, med ljudstvom ukoreninjene določbe zakona spremeniti popolnoma.

Prvi narok je zato, da stranke ustno natančno navedejo svoj zahtevek, prigovore in, ako je treba, lahko predlagajo spremembo istih (čl. 183). Nanj morajo pristopiti stranke osebno. Vse te nove navedbe napravijo stranke ustno in samo, če smatra sodnik potrebno, odredi, da predlože o tem zapis (memoria) na prihodnji razpravi, ki se določi za to. Po tej razpravi nimajo stranke nobene možnosti več predlagati nove dokaze in prigovore ter so prekludirane z izjemo, če govore zato važni razlogi. Prav isto velja tudi za trditve. Tudi glede njih je uvedel novi zakonik omejitve, da bi se preprečilo zavlačevanje in nove preložitve. Čl. 163 nalaga, da je treba navesti že v tožbi vse trditve in dokaze, čl. 167 pa, da v odgovoru na tožbo vse prigovore in dokaze zanje. Res, da na prvem naroku lahko stranke spremenene predloge, prigovore in zaključke, toda vedno kot posledico onih že v vlogah navedenih. Le kadar smatra pripravljalni sodnik v korist pravilne presoje, se navedejo lahko še novi prigovori in predlagajo novi dokazi (čl. 183). Po prvem naroku so nova navajanja in novi dokazi dopustni samo iz važnih razlogov (čl. 184). Na podlagi izvedenih dokazov in preden predloži sodnemu zboru spor v rešitev, pozove pripravljalni sodnik stranke, če smatra potrebno, da spremenene svoje končne zaključke (čl. 189).

Prvi narok je namenjen tudi za poskus poravnave. Poravnava se mora zabeležiti v zapisniku. Poskusi poravnave so dopustni tudi med postopkom pred pripravljalnim sodnikom.

Kar se tiče dokaznega postopka, je sprejeto tudi v novem zakoniku glavno načelo, da se sodnik ne sme

¹⁵ Po starem zakoniku je bila dopuščena zoper zamudno sodbo opozicija.

ozirati na dokaze, ki niso bili predloženi. Tedaj načelo razpolaganja po strankah, ki pa ne velja za strokovnega svetovalca, ki ga sodnik sam imenuje. Tudi pregled oseb in stvari (čl. 118) odredi sodnik po službeni dolžnosti, prav tako ogled na kraju samem (čl. 258) in končno predložitev listin ali druge stvari, ki je važna v sporu (čl. 210).

Strokovni svetovalec izvrši svoje službeno dejanje lahko sam tudi brez sodnika, ako ta tako določi in tudi zunaj sodnega okraja. Če je v to pooblaščen od sodnika, izprašuje tudi sam stranke in druge osebe. Te oblasti strokovnega svetovalca ne najdemo v novejših zakonodajah. Iz važnih razlogov sodnik strokovnega svetovalca lahko menja.

Ako smatra predsednik sodnega zbora za potrebno, ga povabi tudi na razpravo pred sodnim zborom ali celo k posvetovanju. Pri računskih razpravah poveri sodnik strokovnemu svetovalcu poravnavo strank in sestavo zapisnika o poravnavi, ki mu podeli sodnik izvršljivost. To je s o d n i strokovni svetovalec. Stranke same pa imajo lahko tudi svojega strokovnega svetovalca, ki je v pomoč sodišču, pristojuje naroku in tudi posvetovanju, kjer je pričujoč sodni svetovalec.

Izven območja okrožnega sodišča izvede dokaze za prošeni okrajni sodnik. Temu se v naredbi določi rok, v katerem mora izvesti dokaz, določi se obenem že tudi ponovna razprava pred razsojajočim sodiščem.

Ako ne pristopi na razpravo za izvedbo dokaza pred pripravljalnim sodnikom nobena stranka, izgube stranke pravico do dokaza oziroma tista, ki je izostala. Samo odsotnost iz važnih razlogov rehabilitira stranko v pravici dokaza.

Drugače kot v našem zakoniku je urejena inštitucija priznanja. Sodno priznanje se vrši s formalnim zaslišanjem strank na podstavi sestavljenih vprašanj in naredbe, ki je dopustila ta vprašanja. Druga vprašanja kot dopuščena brez sporazuma strank niso dovoljena. Izostanek od zaslišanja se smatra kot potrdilo stavljenih vprašanj (čl. 232).

Razpravljalno načelo je prodrlo tudi pri dokazovanju s pričami s tem, da sme zastaviti sodnik sam potrebna vprašanja in ne samo ona, za katera je priča predlagana (čl. 253), ter da pozove lahko po službeni dolžnosti one priče, na katere se poziva druga priča (čl. 257). Tudi lahko zniža število prič, ako so preštevilne (čl. 245).

Združitev pravnih je urejena prav tako kot v prejšnjem zakonu o sumarnem postopku z razliko, da odredi sodnik združitev sedaj po službeni dolžnosti.

Pripravljalni sodnik, ki je opravil vse formalnosti glede zaključnih (končnih) predlogov, ki so si jih stranke izmenjale (čl. 189, 190), določi dan razprave pred sodnim zborom. Pripravljalno in dokazno postopanje kot prvi del sodnega delovanja je končano. Pripravljalni sodnik predloži stvar sodnemu zboru v rešitev, bodisi da je poprej z naredbo dopustil dokaze in jih izvedel, ali pa da se more razsoditi brez istih. Naredbe o tem ne smejo prejudicirati odločbi spora. Drugi del, t. j. razsoditev se razvija pred senatom. Ta odloči po posvetovanju najprej prejudicialna vprašanja, bodisi da so tako stranke predlagale ali po službeni dolžnosti, ter preide nato k meritorni presoji. Pri tej preskusi najprej vse doslej izdane naredbe in dokaze, revidira takorekoč v formalnem kakor v meritornem pogledu ves postopek pripravljalnega sodnika. Stranke imajo pravico, da zahtevajo pred senatom ponovno odločitev o vseh naredbah, ki so bile izdane. Na ta način, ako je sodni zbor drugačnega mnenja, lahko spremeni odredbo pripravljalnega sodnika. Da bi se s tem ne ogražal celotni postopek, izveden pred pripravljalnim sodnikom, predpisuje čl. 187, da more pripravljalni sodnik predložiti sodnemu zboru v razsojo meritorno vprašanje, ki je za razsojo prejudicialne narave, ako bi odločitev o tem vprašanju mogla dovesti pravdo do zaključka. Isto velja o prigovorih nedopustnosti redne pravne poti, pristojnosti ali drugih prejudicialnih vprašanjih. Sodni kolegij mora izčrpati vse predloge in ugovore v eni sodbi, ki se zove **končna sodba**. To izreče, ko je meritorna stvar zrela za razsojo ali na podlagi prejudicialnega vprašanja. Utegne se primeriti, da bo senat glede kakih naredb drugačnega naziranja kakor pripravljalni sodnik in da je potrebna nadaljnja razprava zaradi pomanjkljivega postopka. Tedaj vrne senat stvar z naredbo pripravljalnemu sodniku v ponovno razpravo s potrebnimi navodili (čl. 279/1). **Z delno sodbo** pa razsodi senat: a) če mu je bilo predloženo samo eno prejudicialno vprašanje, toda je navzlic temu treba nadaljnjega razpravljanja (čl. 279/2); b) če hoče rešiti sodišče del merita ali kako prejudicialno vprašanje. V tem primeru pa mora dati odredbe za nadaljnje razpravljanje (čl. 279/3). Toda če je več zahtevkov, če so le nekateri zreli za razsojo in je treba glede ostalih nadaljevat z dokazovanjem pred pripravljalnim sodnikom, da z naredbo na-

vodila glede nerešenih vprašanj. Končna sodba je samo tedaj na mestu, ako se pravda zaključi končno bodisi z meritorno rešitvijo ali pa s prejudicionalno, za katero ni treba nadaljnjega postopka. Cilj novega zakonika je, da se izreče v vsakem sporu samo ena sodba in da se ne bo — kot po starem — križalo več sodb nižjih in višjih stopenj.

Odložitev postopka je dovoljena: 1. zaradi suma kaznivega dejanja; 2. zaradi prejudicionalnosti spora pred sodiščem ali upravnim oblastvom, ki je odločilna za ta spor; 3. na predlog obeh strank, toda ne več kot za štiri mesece (čl. 296). Prevzem postopka se odredi v naredbi o odložitvi in določi razprava, v nasprotnem primeru na predlog, ne kasneje od 30 dni, ko je zadržek preстал.

Učinek odložitve je, da začno vsi roki teči šele od novega naroka (čl. 298).

Glede prekinitve postopka (smrt ali izguba pravdne sposobnosti stranke ali prokuratorja) so ostale določbe prejšnjega zakona večinoma nespremenjene.

Postopek pred okrajnim in mirovnim sodnikom je isti kot pred okrožnim sodiščem. Tožbe na zapisnik vzame sodišče samo do 2000 L. Tožba mora obsegati: označbo sodišča, dejanske navedbe in predmet tožbe. Konstituiranje strank se vrši prav tako kot pri okrožnih sodiščih, prav tako tudi prvi narok. Sodnik gre strankam na roke, jih opozori na pomanjkljivosti v predlogih in vlogah ter jim po potrebi določi rok za popravilo. Glede dokazov je pa v razliki s postopkom pred okrožnimi sodišči suveren (čl. 115), ni vezan samo na predložene dokaze, ampak sme vzprejeti po službeni dolžnosti tudi druge.

Pravna sredstva so: priziv, kasacijski rekurz, obnovitvena in opozicijska tožba. Pobijalnim sredstvom sta podobna predlog, da se izreče ničnost (čl. 156) in predlog o ureditvi pristojnosti sodišč (čl. 41 sl.).

Rok za priziv, obnovitveno in opozicijsko tožbo zoper sodbe mirovnega sodnika je 10 dni, zoper druge sodbe 30 dni, kasacijski rekurz se vlaga v roku 60 dni.¹⁶ Ti roki prično teči z vročitvijo sodbe (čl. 325, 326). Sodbe se vročajo kakor vse druge naredbe in vloge po konstituiranju strank istim v njih prebivališču ali pri izbranem prebivališču v roke odvetnika (čl. 170). Vročitev sodbe se izvrši na pobudo stranke (čl. 285). Ne glede na to, kdaj se opravi vročitev sodbe, se priziv in kasacijski rekurz

¹⁶ V starem zakoniku tri mesece.

ne moreta vložiti več, ko je preteklo eno leto po razglasitvi sodbe (čl. 327).^{17 18}

Priziv ni dopusten, ako se mu je stranka odrekla ali ako je sodbo izrečno ali molče odobrila t. j. se zadovoljila s sodbo.¹⁹

Priziv je izključen razen v že navedenih primerih še pri delnih sodbah, ki se pobijajo skupaj s končno sodbo, pri sodbah po čl. 114, izrečenih na podlagi primernosti (sodnega preudarka) ter pri sodbah mirovnihi sodnikov do 600 L. Priziv zoper delno sodbo si je treba na razpravi izrečno pridržati. Inštančna pot je običajna kakor pri vseh zakonodajah.

Ob največji odpor je zadeval predlog o prepovedi novosti v prizivnem postopku, ki je predrta le s težavo. Novi prigovori so dovoljeni le, če so podani zato važni razlogi. Vsi predlogi in prigovori, ki jim ni bilo ugojeno v sodbi prve stopnje, se smatrajo, da se jim je stranka odrekla, če jih ne predlaga ponovno v prizivnem postopku.

Postopek na prizivni stopnji se razvija kakor na prvi stopnji. Predsednik imenuje sodnika poedinca (pripravljalnega sodnika), ki na prvi razpravi poskusi poravnavo, ugotovi ali so se stranke pravilno konstituirale, ali so vročitve v redu, ali je priziv sploh dopusten, ali ni formalnih pomanjkljivosti. Izreče tudi prizivateljevo zamudo, če ne pride na prvo razpravo, ne da bi navedel zato pravega razloga. Vse naredbe o teh stvareh izreče pripravljalni sodnik in pozove stranke, naj predložijo zaključke, na kar odredi razpravo pred sodnim zborom (čl. 350). Zoper te naredbe je dopustna pritožba v 10 dneh na senat, ki odloči s sodbo. Z naredbo le, če gre za začasno izvršljivost prve sodbe. Zoper te odločbe ni pravnega sredstva.

¹⁷ Ta rok se računa od razglasitve sodbe a ne od vročitve, ki jo mora stranka, ki je delavna, oskrbeti.

¹⁸ Zmedo povzroča v novem postopku vročitev sodbe nasprotniku, da se doseže formalna pravnomočnost. Zaradi tega predvideva novi postopnik, da mora sodnik, kadar pobija pri enotnem sosporništvu samo kateri izmed sospornikov sodbo, odrediti po službeni dolžnosti, da se vroči sodba ostalim sospornikom v določenem roku (čl. 351). Če se vročitev sodbe ni izvršila, izreče sodnik nedopustnost pobijanja sodbe. Vse te odredbe so potrebne, ker so se obdržali stari predpisi. Bilo bi dosti bolj enostavno, da bi bila vročitev sodbe obligatorna in da bi isto opravilo sodišče in ne na pobudo strank vročitveni organ. Če je že sodišče izreklo sodbo, bi bilo logično, da pride ta sodba v podkrepitev sodne avtoritete do znanja strank, ki so interesirane.

¹⁹ Tudi ugasnitev postopka bodisi zaradi umika tožbe ali ker se odobri sodba nima ugasnitve tožbenega zahtevka za posledico. Konča samo spor. Tožilec lahko začne spor vedno na novo s tožbo.

Rešitev prizivnega sodišča je: 1. Sodba, s katero se priziv reši ali meritorno ali samo formalno, t. j. z razveljavitvijo prvostopnega postopka ali z vrnitvijo stvari sodišču prve stopnje. 2. n a r e d b a (čl. 356): gl. že poprej navedene primere.

S kasacijskim rekurzom se pobijajo sodbe prizivnega sodišča in tudi prvostopnih sodišč, kadar dovoljuje zakon rekurz per saltum neposredno na kasacijsko sodišče, zaradi: a) nedopustnosti pravne poti, b) nepristojnosti, c) kršitve zakona in napačne pravne presoje, č) ničnosti postopka ali sodbe, d) pomanjkljivosti postopka, ker se niso pretresale važne okolnosti, e) če so se stranke sporazumele, priziv opustiti. V zadnjem primeru je dopusten kasacijski rekurz samo, če se je zakon kršil ali nepravilno uporabil.²⁰

Delne sodbe se pobijajo s kasacijskim rekurzom samo, če so si stranke pridržale to pravico na naroku.

Izredno pravno sredstvo ima generalni prokurator pri kasacijskem sodišču za zaščito zakona.

Če gre za kompetenčni spor zaradi nedopustnosti pravne poti in se vložil rekurz na združene sekcije kasacijskega sodišča, se predloži izvod rekurza tudi pravdnemu sodišču. Na prefektov predlog odloži to postopek z naredbo.

Po starem zakonu je bila sodba prizivnega sodišča takoj izvršljiva. Če je kasacijsko sodišče nato prizivno sodbo razveljavilo, je nastal dolgotrajen postopek na vrnitev datjavte. Novi zakon predvideva, da se s kasacijskim rekurzom spoji predlog za odložitve izvršbe ali pa se isto predlaga s samostojnim predlogom. O odložitvi izvršbe sklepa prizivno sodišče v nejavni seji (čl. 373). Isto smejo storiti tudi združene sekcije ob sporih zaradi nedopustnosti pravne poti, ob kompetenčnih sporih zaradi posebnih postopkov ali med sodišči posebnih postopkov in rednimi sodišči in končno zaradi različnih odločb kasacijskega sodišča o pravnih ali posebno važnih vprašanjih. Če stranka meni, da so združene sekcije pristojne za kak primer, mora podati zadevni predlog najkasneje deset dni pred razpravo.

Kasacijski rekurz se reši na ustni razpravi. Tej kakor tudi posvetovanju prisostvuje državni pravdnik. V nejavni seji rešijo združene sekcije kompetenčne spore, navadni

²⁰ Področje kasacijskega sodišča se je razširilo na nekatere sodbe v izvršilnem postopku, glede katerih doslej pravna sredstva niso bila dopustna. Odpadejo pa vse interlokutorne sodbe po starem zakoniku, ki so obremenjevale najvišje sodišče, in delne sodbe po tem zakoniku, tako da bo kasacijsko sodišče precej razbremenjeno.

senati pa vprašanje dopustnosti rekurza iz formalnih razlogov.

V kompetenčnih sporih in zaradi nedopustnosti pravne poti odloči kasacijsko sodišče s sodbo, ne da bi vrnilo stvar nižji stopnji. Sicer vrne drugemu nižjemu sodišču, ki mora biti enakovrstno onemu, ki je izreklo pobijano sodbo. Če je bilo vloženo preskočno pravno sredstvo, vrne stvar onemu sodišču, ki bi bilo pristojno na drugi stopnji. Prevzem postopka pred nižjim sodnikom se izvrši na predlog strank, toda ne kasneje kot eno leto po razglasitvi sodbe (čl. 392). Sicer postopek ugasne, kasacijska sodba pa obdrži svojo veljavo.

Nižja sodišča so vezana na pravna mnenja kasacijskega sodišča, ne pa tudi prizivnih sodišč (čl. 384). Če je pogrešna samo motivacija spodnjih stopenj, spremeni kasacijsko sodišče samo isto, ne da bi menjala izrek sodbe.

V postopku, ki se prevzame na spodnji stopnji, stranke ne smejo predlagati drugih zaključkov kot so jih predložile v postopku, v katerem je bila izrečena razveljavljena sodba.

Obnovitveni postopek (revocazione) je ostal nespremenjen kakor tudi opozicijska tožba. Slednja ni tožba v izvršilnem postopku, ampak upor tretje osebe zoper že pravnomočno sodbo, izrečemo med drugimi osebami, če ta sodba krši pravice tretjega.

Kar ugaja pri novem civilnopravnem postopku, je kratkost posameznih členov brez onih dolgotrajnih period, brez onih dolgoveznih določb o primerih, ki se v praksi skoro nikdar ne pripete in ki kvarijo pregled celotne snovi. Danes je treba stvari poenostaviti, postopek s čim manj zapletenimi normami in napravami napraviti lahko pristopen tudi laiku. Ureditev postopka v korporativnih stvareh je smatrati za višek novega zakonika. Ker je napravil iz sodnika regulatorja v delovnih sporih, pomeni, koliko važnosti polaga zakonodavec na ta postopek. Smernice novega režima kažejo na načelo o enotni jurisdikciji, tako da bo celo privatno in korporativno pravo zedinjeno v tem zakoniku kakor tudi v onih, ki slede. Pravdno pravo, ki je že itak emanacija javnopravnega udejstvovanja države nad zasebnim pravom, dobiva v tem značaju z uvedbo korporativnega prava večji razmah. To potrjuje načrt novega civilnega zakonika o lastninski pravici, ki je ne pušča kot pasivne pravice, v katero se oblast brez privoljenja last-

nika ne sme vmešavati, ampak hoče napraviti iz lastnine aktivni potencial, ki se bo ravnal po javnopravnih koristih. Danes, ko se državna intervencija izraža na vseh poljih gospodarstva, mora biti civilnopravni zakon tako prikrojen, da bo ustrezal novi praksi, ki se bo izcimila iz tega načrtnega gospodarstva. Načela neposrednosti, kontinuitete, koncentracije so utrpele tudi v tem zakoniku prelom s tem, da se mora odstopiti sodnemu zboru razsoja pravne stvari, čeprav je celo razpravo opravil sodnik poedinec. Vloge, ki so predvidene v postopku, govore proti načelu ustnosti. Toda vprav te vloge so dokaz, kako si je zakonodavec zamislil preprečiti zavlačevanje pravn. S tem, da je uvedel odgovor na tožbo, preden se vrši razprava, je podana sodniku možnost, da ima vse pravdno gradivo pred seboj, preden začne razpravljati, da je nemogoče zavlačevati z novimi dokaznimi predlogi pozneje pravdo, ker so ti pri poznejših razpravah izključeni. Proti koncentraciji postopka govori možnost, prenašati razpravljanje na več narokov. Toda vzlic temu se lahko reče, da je ustnost večjidel pridržana, ker je točno rečeno, kdaj se vloge lahko vložijo, nove navedbe pa so po prvem naroku izključene. Vloge morajo biti točne in popolne, kar se tiče zaključnih predlogov, le v izvlečkih pa glede ugovorov in drugih navedb, ki naj se izčrpno prednašajo na ustni razpravi pred sodnikom poedincem. Drugi ugovori, ki so izjemno dopuščeni, se morajo navajati ustno na zapisnik (čl. 184). Vsekakor so prednosti novega zakonika take, da ga odlikujejo pred drugimi. Na ta način je zavlačevanje pravn izključeno in to vrlino zakonika je le pozdraviti. Spravil je vsa navajanja pred prvo razpravo pred sodnikom poedincem, kar se je po starem zakonu vršilo morda šele na prizivni stopnji, uvedel je vsa moderna načela, omejil vse preveč formalne institucije, uspel v borbi zoper zavlačevanje, koncentriral vso pravdno zakonodajo, tudi kar se tiče drugih, posebnih postopkov, v en sam zvezek. To so vrline tega zakonika. Gotovo ima kakor vsak zakon, tudi napake, ki se bodo šele v praksi dale spoznati natančneje.

Književna poročila.

Dr. Korošec Viktor: Zgodovina in sistem rimskega zasebnega prava. I. zvezek, 2. snopič: Rodbinsko, dedno in civilno pravdno pravo. Družba sv. Mohorja. Celje. 1941. Str. 267—528.

Z naznanjeno knjigo, ki se predstavlja kot drugi snopič I. zvezka celotnega dela, je oris sistema rimskega prava končan. Vsebina knjige je razvidna iz naslova, pridejama sta še pregled važnejše literature o rimskem pravu, kar je prav posebno pozdraviti, in izčrpno stvarno kazalo. Ni to dogodek samo za pisca — tudi vse slovensko pravništvo je z veseljem vzelo na znanje, da je ta oris in s tem prvi sistem zasebnega prava sploh v domačem jeziku dovršen in to ne samo formalno, ampak tudi, to se lahko reče brez vsakega pridržka, vsebinsko odlično. To naj ne bo samo pavšalna, ampak resnična pohvala, ki je kakršne koli pripombe, pa bodisi tudi one zdolaj naštete, nikakor ne morejo zmanjšati. Da bi mogli čakati enako dobre sisteme in učbenike tudi za ostale veje pravne vede!

Če bi hotel govoriti posamič o vrlinah nove knjige, bi moral ponačljati samo, kar sem na kratko povedal že v oceni prve Koroščeve knjige (Slov. Pravniki 1936, str. 136). Zopet moram poudariti lepo sistematsko razvrstitev snovi, ki bo poleg preprostega in jedrnatega jezika mnogo pripomogla, da začetnik ne bo občutil preveč težav, ki se združene z uvodnim pravnim študijem. To je velike važnosti, zlasti pri tako težavni snovi, kakor je rimsko dedno pravo, in pa pri tako krhki, kakor jo predstavlja obris rimskega postopka. Kakor prikazujeta namreč prej izdani knjigi (splošni nauki, osebno in stvarno pravo od dr. Korošča, obligacijsko od dr. Kreka) onj del rimskega prava, ki je zapustilo krepke sledove v modernem pravu in mu dalo tudi deloma še danes živo vsebino, tako je v tem snopiču prikazana več ali manj snov, ki je res že docela zgodovina. To je, obsega tudi današnjemu pravu dokaj znanih institutov, ki pa so prevzeli odločujočo vsebino oziroma normo iz drugih življenjskih tokov. Tako so te veje rimskega zasebnega prava v svoji stvarnosti modernemu pojmovanju mnogo bolj tuje kakor marsikatero druge in to navzlic, kakor že omenjeno, še vedno več ali manj nam znano zveničim poimenovanjem ali celo podobni sistematski uvrstitvi raznih pravnih institutov. Sicer potrebno zvezo s sedanostjo posredujejo tudi tu opombe, ki prikazujejo na kratko današnjo ureditev, vendar so v tem snopiču, kakor naravno, mnogo manj številne kakor n. pr. v obligacijskem delu. Prestanejo pa popolnoma v zadnjem oddelku, onem o civilnem pravdnem pravu. Saj velja tu pretežno, da so dobili nekateri instituti drugačno vsebino, kakor n. pr. zastaranje tožbe, drugi so spremenili docela svojo naravo kakor pravdne stave, nekateri n. pr. litiskontestacija pa so iz modernega prava izginili popolnoma, čeprav se izraz tupatam uporablja. Vendar bi kazalo druge n. pr. postopek in eremodicio prikazati malo razumljiveje. Po mojem bi bilo dobro poudariti tudi, da je vprav učinek rimskopravne obligacije iudicati počelo različnih teorij o učinkih materialne pravnomočnosti sodbe.

Obravnavanje rimskega prava še posebno sili, da se mora posluževati pisec rimskih pravnih izrazov, kar bi sicer v toliki meri ne bilo prav. V dobro mu moram šteti, da skuša dati tudi domač izraz, čeprav včasih šele v nadaljnjem prikazovanju in ne že skraja, tako n. pr. za delacijo. Pri tem pa se je včasih ognil že vsestransko prizvetim nazivom in uporabil podobne, ne da bi bili tudi ti boljši ali

pravilnejši n. pr. prisoditev za prisojilo (str. 402), deloma posinovitev namesto posvojitev (str. 299). Izmed drugih, med katerimi praksa še omahuje, bi omenil, da je boljše že skoraj splošna „predpostavka“ namesto „predpogoj“, da bi bilo prav tako dosledno, da se uporablja nujni delež, če se govori že o nujnem dedovanju. O izrazu razporoka sicer menim, da je dober, da pa ne more pomeniti drugega kakor actus contrarius od poroke, torej naziv za obliko razveznega, tedaj formalnega dejanja, dočim je materialno dejanje razveza (ne razvod). Razvezo bi tedaj uporabljal za razdružitvev zakonske skupnosti v razliko od ločitve (po našem pojmovanju), čeprav je zadnji institut rimskemu pravu tuj. Namesto „razsojevalnega“ postopka sem uporabljal že l. 1935. „razsodni“ kakor Babnik in Pleteršnik, prav tako dokazni namesto dokazovalnega. Kar se tiče izrazov „zahteva“ in „zahtevke“, bo treba vzeti onega, ki je udomačen v drugih disciplinah. Ako govorimo o odškodninskih, reparacijskih, dednih zahtevkih itd., bomo pač imenovali tisto zatrjevano pravico, katere priznanje hočemo doseči od sodišča s tožbo, le tožbeni zahtevke. Od tega pa ločimo izjavo, v katero smo ta zahtevke konkretno odeli, oziroma zahtevano dajatev kot tako, z izrazom tožbeni predlog ali zahtevo. Pri tem more zahtevke kot tak kriti ali utemeljevati zahtevo ali pa tudi ne. Posledica zadnjega je — neuspela tožba. Res je, da je glede tega zlasti v sodni praksi pravcata zmešnjava, da se uporablja danes izraz v obeh primerih brez kakršnega koli razlikovanja. Zeleti bi tudi bilo, da se odpravi nihanje med postopanjem (pisec uporablja ta izraz) in postopkom. Če govorijo drugi o kemijskem, fizikalnem, računskem postopku itd. in če zveni izraz „postopanje“ bolj v slabem pomenu, kakor se je izrazil letos poročevalec za slovenski jezik v ljubljanskem radiu, bi se bilo odločiti za postopek.

Posnel sem samo nekaj najbolj znanih in pogostnih izrazov. Zdelo se mi je to potrebno, ker bo prihajala knjiga kot prva mlademu pravniku v roke in mu ne bo podajala samo temeljev pravne civilizacije, ampak tudi prvo podlago za njegovo pravno izražanje. To mu ne bo ostalo samo za učenje, ampak tudi za njegov bodoči poklic.

Hkoncu naj strnem s piščevo željo tudi še svojo: bodi mu usojeno dočakati kmalu drugo izdajo. To mu dajem kot najlepše priložilo za lepo uspelo knjigo.

Dr. Rudolf Sajovic.

Dr. Prölss Erick: Versicherungsvertragsgesetz. Dritte, durchgesehene und ergänzte Ausgabe. München - Berlin 1941, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. Beck'sche Kurz - Kommentare Bd. 14. XVI + 556.

Nemški zakon o zavarovalni pogodbi z dne 30. maja 1908 (VVG.) velja v znanstvu in tudi v praksi kot dokaj posrečeno zakonodajno delo. Dokaz temu je tudi dejstvo, da zakon ni doživel mnogo novelizacij; šele nova nacionalnosocialistična doba je zahtevala obširnejšo predelavo, pa se vzlic tem mestoma globokejšim spremembam še vedno lahko trdi, da je ostala glavna zgradba nedotaknjena v prvotni obliki. Prvič je bil zakon nebitveno spremenjen z novelo z dne 20. decembra 1911 v § 190, ki se tiče pomožnih blagajn (Innungsunterstützungskassen); druga sprememba z dne 12. februarja 1924 se nanaša na novelizacijo § 39, ki govori o posledicah neplačila premije; dalekosežnejšo predelavo je doživel zakon šele z novelo z dne 7. novembra 1939, ko se je uvedlo v Nemčiji obligatorno zavarovanje za motorna kolesa in je dobil zakon končno obliko z novelo z dne 19. decembra 1939. S to je bil tudi razširjen na celo področje nemške države.

Spričo takih deloma dokaj temeljnih sprememb v starem nemškem zavarovalnem zakonu je razumljivo, da so se začeli zavarovalno-pravni pisci podrobneje baviti z noveliranim zakonom o zavarovalni pogodbi in je nemška zavarovalnopravna literatura prav v zadnjem času v veliki meri obogatena z novimi komentarji zakona o zavarovalni pogodbi. Tak posrečen komentar predstavlja Prölssova knjiga v lični žepni izdaji „Versicherungsvertragsgesetz“; prva izdaja je izšla že leta 1935.; druga leta 1940. in je bila prav v kratkem času razprodana; pred nami leži sedaj tretja izdaja, ki predstavlja odlično in skrbno delo te vrste v obliki kratkega komentarja. Velika odlika te knjige je, da vsebuje besedilo splošnih zavarovalnih pogojev iz vseh glavnih zavarovalnih vrst in panog; splošni zavarovalni pogoji imajo v zavarovalstvu tako važno vlogo, včasih važnejšo nego zakon sam, ki je često zgolj napotilo za sestavo splošnih zavarovalnih pogojev, da se mora s stališča prakse pozdraviti, da se besedilo, četudi dokaj obširno, objavi v knjigi. Nemškemu piscu je delo olajšano, splošni zavarovalni pogoji so predpisani po nadzorni oblasti (zakon o nadzorstvu z dne 6. junija 1931) in so zaradi tega splošni zavarovalni pogoji kolikor toliko enotni in prav zaradi tega sposobni za znanstveno obdelavo; poudariti je, da so tudi splošni zavarovalni pogoji na gotovih mestih prav obširno komentirani.

Pisec obravnava v uvodu: vire zavarovalnega prava (zakon o zavarovalni pogodbi, odz., trgovinski zakonik, zakon o nadzorstvu, splošne in posebne zavarovalne pogoje (klavzule), poslovno osnovo, običajno pravo). Prisilne predpise v zakonu o zavarovalni pogodbi razlaga s tem, da predstavljajo isti v veliki meri reakcijo zoper trde norme splošnih zavarovalnih pogojev iz dobe, ko zavarovalno pravo še ni bilo kodificirano in je veljala kot edina norma zgolj dogovor. Država se v tem času ni mešala v zavarovalno razmerje. Podrobneje govori pisec o nevarnostni skupnosti, ki se po pravnih načelih nacionalnega socializma tako močno postavlja v ospredje in se iz tega načela delajo važni zaključki, kakor: neutemeljene zahtevke zavarovancev je treba v interesu pogodbeno zvestih zavarovancev in nevarnostne skupine odkloniti. Zavarovatelj (zavarovalnica) je moralno odgovoren, da se protivi neupravičenim zahtevam, ki škodujejo nevarnostni skupini. Zavarovalni tehniki se posveča, četudi prav na kratko, posebna pozornost. Postavlja se staro načelo, da se proti zakonom zavarovalne tehnike zaradi zaščite nevarnostne skupine ne sme grešiti! Izključitev jamstva zavarovalnice, ki se v javnosti toliko kritizira, je pogojeno po strogih zakonih zavarovalne tehnike. Vprašanju vere in poštenja, ki je tako važno ravno v zavarovalstvu, ker je vsaka zavarovalna pogodba osnovana na medsebojnem zaupanju, se posveča posebna pozornost. V tej zvezi naj se omeni temeljita razprava nemškega zavarovalnopravnega pisca prof. dr. Kischha „Die Ethik im Versicherungswesen“ (Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft, Oktober 1935). Vsi udeleženci na zavarovalni pogodbi se imajo v največji meri ravnati po načelu vere in poštenja. Sodnik mora paziti, da ne vidi v zavarovatelju kapitalsko močnega nasprotnika „ubogega zavarovanca“.

Zanimiva je razlaga splošnih zavarovalnih pogojev v materialnem in formalnem pogledu, ki se osniva na bogati nemški zavarovalnopravni judikaturi in literaturi. Klavzule, ki omejujejo jamstvo zavarovalnic, se ne smejo ekstenzivno razlagati. Za razlago je merodajna vsakdanja narodna govorica, ne pa strokovna terminologija, ki se često oddaljuje od narodne govorice. Kratki ali vendar izčrpní in

skrbno zbrani komentar, ki sledi posameznemu paragrafu in tudi splošnim zavarovalnim pogojem, je osnovan ravnotako na bogati nemški zavarovalnopravni judikaturi in kulturi, ki je ogromna, gotovo vodilna v Evropi. Poudariti pa je, da navedba literature ni izčrpna; citirana so samo glavna nemška dela, popolnoma je pa izostala italijanska, francoska in angleška zavarovalnopravna literatura!

Prölssova knjiga predstavlja najnovejši komentar nemškega zavarovalnega zakona, zakonodajno delo in tudi sodne odločbe so zbrane do 10. januarja 1941. Knjigi je priložen že prvi dodatek, ki prinaša zakonsko pravo do 10. januarja 1941. Citirani in komentirani so tudi stari paragrafi, ki so obveljali pred velikima reformama z dne 7. novembra 1939 in 19. decembra 1939, tako da je primerjava s starim besedilom olajšana. Pisec je v komentar vnesel razlago važnih osnovnih pojmov iz zavarovalnega prava, ki jih vzporedno z zakonskim tekstom ni mogoče obravnavati; ti osnovni pojmi so: kritno pismo, zavarovanje interesa, katero pravno konstrukcijo pa pisec zavrača kot ponesrečeni pojem iz pojmovnega pravoznanstva, pa četudi ga znani zavarovalnopravni pisec Bruck stavi kot centralni pojem zavarovanja v ospredje. Lepo je komentiran pojem sozavarovanja, v zvezi s klavzulo vodstva, zlasti v pravi. Zanimivo je razlaganje zaščite realnega kredita pri zavarovanju premičnin. Pisec stoji na stališču, da realni kredit po zavarovalnem zakonu ni zaščiten. Zastavni upnik nima zastavne pravice na odškodnini, če je n. pr. zastavljena stvar uničena po požaru. Pisec je po poklicu odvetnik in znan kot zavarovalnopravni pisec; ima pa tudi velik vpliv v praksi kot član upravnega sveta Bavarske pozavarovalnice in „Rühag“ v Monakovem. Prejšnje avstrijsko zavarovalno pravo se povsod omenja in upošteva. K §§ 179 do 185 je dodana dokaj obširna judikatura k nezgodnemu zavarovanju časopisnih abonentov, katera vrsta zavarovanja se je v zadnjih letih tudi pri nas razširila.

Prölssova knjiga bo našim zavarovalnim praktikom in tudi teoriji dobrodošla, ker obravnava dokumentarično z ogromnim literarnim aparatom, zlasti pa tudi z judikaturno zavarovalnopravno snov, ki je ravno pri nas tako zanemarjena. Ker pa vsebuje pri nas veljavni zavarovalni zakon iz leta 1917. takorekoč vsa važnejša zavarovalnopravna načela iz nemškega zavarovalnega zakona (Ehrenzweig, Moderne Entwicklungsbestrebungen im Recht des Versicherungsvertrages, imenuje nemški in švicarski zavarovalni zakon kot sestri, avstrijski kot hčerko in pravi, da avstrijski ni originalno delo), bo vsak praktik in teoretik v zavarovalnem pravu vzel s pridom to knjigo v roko in mu bo v praksi v veliki meri služila.

Dr. Anton Urbanc.

Dr. Aćimović M. Miodrag: Krivično pravo. Knjiga druga. Sv. 1. Posebni deo: Krivična dela protiv života i tela. Subotica. 1940.

Leta 1937. je dr. M. Aćimović, ordinarij za kazensko pravo na subotiški pravni fakulteti, objavil učbenik občega dela kazenskega prava Kraljevine Jugoslavije. Pričujoča knjižica je nadaljevanje tega učbenika ter vsebuje prva poglavja posebnega dela kazenskega prava (kazniva dejanja zoper življenje in telo).

V pogledu sistematike sledi avtor tradicionalni delitvi kaznivih dejanj v dve glavni skupini: zoper pravne dobrine skupnosti in zoper pravne dobrine poedincev. Gradivo je razvrščeno smotrno in pregledno. Na primernih mestih so navedeni tudi kratki pravnozgodovinski podatki, ki pa se omejujejo le na srbsko pravo. Analiza določb našega kazenskega zakonika se giblje vobče v okviru v doktrini ustanovljenih

občih pojmov. Vendar utegnejo nekateri piščevi zaključki povzročiti upravičene pomisleke. Sem spada n. pr. trditev, „da se „dete“ smatra človekom od početka porodaja, odnosno od trenutka kad nastupe porođajni bolovi (?), koji dovode do izbacivanja deteta“ (str. 4), z drugim besedami še pred prenehanjem placentalnega in začetkom pljučnega dihanja. Prav tako je sporna teza, da pri usmrtni iz koristoljublja (§ 167, odst. 2., št. 4 kz.) „korist ne mora biti imovinska (materijalna), nego može da bude i moralna“.

Kakor je znano, naš kazenski zakonik ne vsebuje določb o dvo-boju. Vprašanje o odgovornosti duelantov je treba torej presojati po splošnih predpisih o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo. Pisec obravnava vprašanje o odgovornosti za dvo boj po nemškem kazenskem zakoniku iz l. 1871.; pogrešamo pa odgovor na vprašanje o kvalifikaciji dejanj udeležencev dvo boja po našem pravu. Knjižica se na več mestih sklicuje na nemško prakso; pri tem pa žal ne omenja domače judikature, ki je vprav v pogledu kaznivih dejanj zoper življenje in telo precej obširna in vsebinsko zanimiva.

Te kritične opazke, ki jih navajamo po dolžnosti poročevalca, nikakor ne zmanjšujejo vrednosti novega učnega pripomočka za posebni del našega kazenskega prava. Želeti je, da bi prvemu zvezku sledili še nadaljnji, ki so potrebni za dovršitev celotnega sistema kazenskega prava.

Aleksander Maklecov.

Dr. Eisner Bertold: Judikatura sudova na pojedinim pravnim područjima naše države o pitanjima međunarodnog i međupokrajinskog (interlokalnog) privatnog prava. Posebni odtis iz Godišnjaka pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu I. Zagreb, 1941. Str. 68.

Messina Salvatore: L'ordinamento fascista del processo nel nuovo Codice di procedura civile. Edizioni I. R. C. E. Roma, 1941-XIX. Str. 24.

Dr. Sajovic Rudolf: Rassegna di Letteratura giuridica Jugoslava. Anno 1931. Poseben odtis iz Annuario di Diritto Comparato e di Studi Legislativi. Roma, 1941-XIX. Str. 212—233.

Dr. Trofenik Rudolf: Vprašanje kazenskopravne zaštite dela. Tiskano kot rokopis. Ljubljana, 1941. Tehnika in Gospodarstvo. Str. 12.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Mjesečnik 4: Dabinović A.: Položaj hrvatskoga bana do godine 1848. Krmpotić F.: Takse na punomoći u postupcima kod redovitih sudova. Kun I.: Da li noćni čuvari, vratari i t. d. spadaju pod zakon o zaštiti radnika. Bogdanović A.: Optužno načelo i ustanova vršioca dužnosti državnoga tužioca. — Mjesečnik 5: Lenac R.: Zloupotreba sudačkih rješitaba. Badovinac I.: Odnos prava na mirovinu po ugovoru i po zakonskim propisima, prema pravu na otporninu po zakonu o radnjama. Perušić A.: Pripadnost ogrjevnog drva crkvenim općinama kod krajiških imovnih općina. Rački B.: Sudsko utuživanje prinosa što su ih ovlaštenici dužni plaćati zemljišnoj zajednici. Pokrajac S.: Odgovornost dionika za naknadu štete, počinjene krivičnom djelom. Wagner E.: Zemljišno-knjižna tijela i pravo suvlasništva. Gorničić J.: K uredbi od 1. listopada 1940 o prevozu putnika, prtljaga i robe željeznicama.

Razne vesti.

Kronika društva „Pravnik“. Dne 29. aprila t. l. so bili predsedniki Društva Pravniki, Društva slovenskih književnikov, Glasbene Maticе, Leonove družbe, Muzejskega društva za Slovenijo in Slovenske Maticе sprejeti od gd. civilnega komisarja ter so mu predložili v posebni spomenici želje in potrebe slovenskega kulturnega življenja. Gd. civilni komisar je sprejel spomenico z razumevanjem. — Dne 6. avgusta so priredili Advokatska zbornica, juridična fakulteta in društvo „Pravnik“ na grobu dr. D. Majarona, na dan desete obletnice njegove smrti, komemoracijo. Spominjali so se s krajšimi besedami njegovih zaslug gg. zbornični predsednik dr. Žirovnik, prodekan dr. Korošec in društveni predsednik dr. Dolenc. Društvo in pravna fakulteta sta položila na grob venca, odvetniška zbornica se je namesto tega odkupila pri Rdečem križu.

Kušej Rado. Dne 10. maja t. l. je umrl po težki in dolgi bolezni prorektor ljubljanskega vseučilišča dr. Rado Kušej, profesor na pravni fakulteti od prvih njenih početkov, skoro od ustanovitve. Pokojni se je rodil dne 21. julija 1875 v Libučah na Koroškem in je dovršil gimnazijo v Celovcu (1896), pravne študije pa na dunajski univerzi. L. 1900. je vstopil v sodno prakso, postal l. 1905. sodnik v Črnomlju, bil skoro nato prideljen tajništvu višjega deželnega sodišča v Gradcu in z majhnim presledkom služil v tem mestu do prevrata v l. 1918. Odtlej je vodil okrajni sodišči v Gornji Radgoni in Pliberku (od 27. novembra 1918 do 4. maja 1919), sodnikoval nato v Celju, od septembra 1919 pa v Ljubljani. Dne 27. januarja 1920 je bil imenovan za izrednega, dne 27. avgusta 1920 za rednega profesorja cerkvenega prava. Kot dekan je vodil pravno fakulteto trikrat, v letih 1937/38 in 1938/39 je bil vseučiliški rektor in je imenoval tudi prve člane Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Ko je bila ta z uredbo z dne 11. avgusta 1938 priznana tudi kot javnopravna korporacija, je bil pok. Kušej poklican v prvo petorico članov, ki so sestavljali pravni oddelek Akademije.

Kot mlad sodnik je dobil Kušej l. 1905. štipendijo, da se pripravi za docenturo cerkvenega prava na slovenski univerzi. Poslušal je 1905/1906 v Bonnu slovitega kanonista prof. U. Stutza in deloval v njegovem znanem seminarju. Plod njegovega intenzivnega zanimanja za cerkvenopravno zgodovino je bila l. 1908. izdana knjiga „Josef II. und die äussere Kirchenverfassung Innerösterreichs“, s katero si je ustanovil in utrdil svoj znanstveni ugled. V Bonnu pridobljeno naziranje o cerkveni pravni zgodovini je izpovedal tudi v prvem članku, ki ga je priobčil v Slovenskem Pravniku, in sicer v njegovi spominski številki l. 1914., „Pomen cerkvenopravne zgodovine za kanoniščno vedo“. V tem članku izraženih načel se je držal deloma tudi v svojem največjem delu, v „Cerkvenem pravu katoliške in pravoslavne cerkve s posebnim ozirom na razmere v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev“ (1923). Isto osnovo je pridržal tudi v 2. izdaji te knjige, ki je izšla l. 1927., le da je pregled pravoslavnega cerkvenega prava ločil od prava katoliške cerkve in ga pridružil kot poseben dodatek. Pri sestavljanju te knjige ni imel lahkega in zavidljivega položaja. Codex iuris canonici je bil komaj pred šestimi leti objavljen, pravna snov, ki jo je vgnel v sistem, novina s prej neznanimi problemi, vse to zelo velikega obsega. Pri tem pa Kušej v smislu v gori omenjenem članku izraženih naziranj ni hotel podati samo občega cerkve-

nega prava, ampak je vključil v knjigo tudi cerkveno katoliško partikularno pravo in to pravo šestero področij s kolikor toliko različnimi ureditvami. Knjiga se je navzlic vsem težočam in v očigled dejstvu, da je bila sestavljena v tako kratkem času, odkar je mogel posvetiti Kušej prosti čas zgolj znanstvenemu delu, nad vse lepo posrečila.

Pa tudi drugače je bilo Kušeevo znanstveno delovanje kaj bogato. Njegovo prizadevanje je bilo usmerjeno v prvi vrsti na to, kako naj bi v versko mešani Jugoslaviji očuvala vsaka veroizpoved avtonomijo v lastnem področju, ki naj bi jo spoštoval vsak zunanjik, in kako bi se preprečevali enostranski posegi v ta med seboj odločena področja. Zato so nudila največ priložnosti različna cerkvena zakonska prava in Kušej je videl zoper nastojajoče izrodke edino odpomoč v enotni državni medverski ureditvi zakonskega prava, v ureditvi, ki bi upoštevala seveda in spoštovala stališča posameznih veroizpovedi. Iz tega spoznanja je napisal več daljših in temeljitih razprav, deloma v Slovenskem Pravniku deloma v Zborniku znanstvenih razprav. Nastopil je za svoje naziranje tudi kot referent na jugoslovanskem kongresu pravnikov v Ljubljani (1926), še dosledneje ga je izrazil v „Mnenjih k predhodnemu načrtu državljskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo“. Razen tega so ga največ zanimala vprašanja o patronatih, verskem zakladu, konkordatu, ki jim je vsem kot nad vse aktualnim posvetil nekaj razprav v domačih in tujih revijah. Vse razprave se odlikujejo po izredni temeljitosti in jasni utemeljitvi. Napisal je tudi dokaj člankov za dnevno časopisje, v katerih je razpravljal o raznovrstnih perečih vprašanjih.

Že iz gornje opombe, da je izdal učbenik cerkvenega prava komaj po treh letih, ko je prišel na univerzo, se vidi, kako resno se je oklenil Kušej svojega glavnega poklica kot akademski učitelj. Nad vse mu je bilo pri srcu vseučilišče, predvsem pravna fakulteta. Bil ji je v krepko oporo kot trikratni dekan, pa tudi kot rektor ni nikdar pozabil na njen važni položaj, ki ga ima zlasti za narod. Zahvaliti se mu ima za mnoge pridobitve, ki so se uresničile za njegovega rektorata. Njegova smrt je bila zato težka izguba za akademske slušatelje in pravno fakulteto, bridko je zadela njegove prijatelje, ki jim je bil ljubeznjiv, nad vse prijateljski in iskren tovariš. Čast in veren spomin njegovemu imenu!

Dr. R. Sajovic.

Osebnosti. Prideljena sta dr. Gradnik Alojzij vrhovnemu sodišču v Ljubljani, sodnik dr. Lasič Ivan okrajnemu sodišču v Novem mestu. — Za sodniškega pripravnika je postavljen Ločniškar Drago. Preselili so odvetniško pisarno dr. Rosina Ernest v Logatec, dr. Zorc Vinko v Ribnico, dr. Pretnar Stojan v Cerknico, dr. Rosina Igor v Metliko, dr. Vovk Janko, Cvetko Fran, dr. Cvetko Tone in dr. Pikuš Janko v Ljubljano. Iz imenika odvetnikov je izbrisan dr. Bergoč Josip. — V pokoj je stopil predsednik okrožnega sodišča Keršič Peter. — Umrli so: svetnik dež. sod. v pok. dr. Flego Josip, javni notar Galle Anton, odvetnika dr. Grablovič Josip in dr. Lotrič Lenart, univ. profesor dr. Kušej Rado, viš. ravnatelj v pok. Zamida Matija, okrožni sodnik Durini Viktor, državni svetnik Škarja Ivan, višji fin. svetnik v pok. dr. Tomšič Robert, višji dež. sodnik svetnik v pokoju Hauffen Josip.

Važne odredbe glede pravosodstva. Razglas z dne 24. aprila t. l. je določil naslednje: Čl. 1. Na ozemlju bivše Kraljevine Jugoslavije, zasedenem po italijanski vojski, se uporabljajo še nadalje vsi tamkaj

veljajoči zakonski predpisi o civilnih, trgovinskih, meničnih in kazenskih stvareh, kolikor ne odredijo italijanske oblasti s posebnimi določbami, ki jih izdajo, kaj drugega. — Čl. 2. Na ozemlju, označenem v prednjem členu, izvršujejo sodstvo krajevni sodni organi in se opravljajo notarski posli še nadalje po tamkaj veljajočih predpisih. Sodne odločbe in notarski akti se morajo začenjati z besedami: Na osnovi pooblastila, podeljenega od Vrhovnega poveljništva italijanske vojske. — Čl. 4. V pristojnost vojaških sodišč pri zasedbeni vojski spada sojenje kaznivih dejanj po vojaškem kazenskem zakonu in po občem italijanskem kazenskem zakonu, ki jih store italijanski državljani na ozemlju, zasedenem po italijanski vojski, ali pa jih stori kdor koli drug na istem ozemlju v škodo zasedbene vojske ali v škodo oseb, ki ji pripadajo ali so od nje odvisne, ker so v njeni službi ali v njenem spremstvu, kakor tudi sojenje kaznivih dejanj po vseh drugih kazenskih zakonih, katerih uporaba se razširi na to ozemlje. — Če je pri kaznivem dejanju udeleženih več oseb ali je povezanih več postopkov, je za sojenje vseh kaznivih dejanj pristojno vojaško sodišče, če spada le ena izmed njih pod vojaško sodstvo.

Z razglasom z dne 17. maja 1941-XIX se je določilo: Čl. 8. Na ozemlju bivše Kraljevine Jugoslavije, zasedenem po italijanski vojski, izvršujejo v civilnih, trgovinskih in kazenskih stvareh sodstvo še nadalje pristojna okrajna, okrožna in apelacijska sodišča po tamkaj veljajočih postopkih. — Čl. 11. Italijanska vojaška sodišča ostanejo pristojna v smislu čl. 4 razglasa z dne 24. aprila 1941-XIX. — Ta vojaška sodišča so pristojna za sojenje kaznivih dejanj po razglasih, izdanih na zasedenem ozemlju.

Kr. ukaz z dne 7. junija 1941-XIX določa, da ostanejo do nadaljnje odredbe na ozemlju Ljubljanske pokrajine odredbe, ki so jih izdala zasedbena oblastva, izvzemši tiste, ki zadevajo vojaške potrebe.

Za posle pravosodne uprave je Visokemu komisarju dodeljen odposlanec pravosodnega ministrstva sodnik komendantor dr. Tramon-tana Nicolò s sedežem pri predsedništvu apelacijskega sodišča v Ljubljani.

Načelnik zakonodajnega urada pri Visokem Komisarju je adv. prof. Zennaro Teobaldo.

Nova italijanska zakonodaja. Veliko zakonodajno delo, ki si ga je zadala Italija, da prenovi pglavitne pravosodne zakone, je skoraj zaključeno. Obvezno moč so dobili ali jo bodo v prihodnjem letu naslednji novi zakoni: 1. Codice civile. a) Disposizioni preliminari e Libro primo z dne 12. decembra 1938-XVII, št. 1852, z obvezno močjo od 1. julija 1939. b) Libro delle successioni e donazioni z dne 26. oktobra 1938-XVII, št. 1586, z obvezno močjo od 21. aprila 1940; c) Libro della proprietà z dne 30. januarja 1941-XIX, št. 15; č) Libro delle obbligazioni z dne 30. januarja 1941-XIX, št. 16; d) Libro del lavoro z dne 30. januarja 1941-XIX, št. 17; e) Libro della tutela dei diritti z dne 30. januarja 1941-XIX, št. 18. Vsi pod c) do e) navedeni deli državljskega zakonika bodo dobili obvezno moč z 21. aprilom 1942. — 2. Codice di procedura civile z dne 28. oktobra 1940-XVIII, št. 1443. — 3. Ordinamento giudiziario z dne 30. januarja 1941-XIX, št. 12. — 4. Codice della navigazione z dne 27. januarja 1941-XIX, št. 9. — Tudi zadnji trije zakoni (pod 2. do 4.) bodo dobili obvezno moč 21. aprila prihodnjega leta.

Pravica, pregledati spisek združnikov, obsega tudi pravico ta spisek prepisati. Združnik je ponovno zahteval, naj se mu dovoli prepis spiska združnikov. Zadruga je rešitev prošnje zavlačevala.

končno mu pa prepis spiska odklonila, češ da ima po naziranju podpredsednika Glavne zadrudne zveze zadružnik le pravico, vpogledati v spisek ne pa tudi prepisati ga. Zadružnik se je obrnil nato na okrožno sodišče, ki je zadrugi naložilo, da mora predlagajočemu zadružniku dovoliti, da izvrši med poslovnimi urami pregled in prepis spiska zadružnikov. Okrožno sodišče je sklep utemeljilo takole: Predlagatelj zatrjuje v predlogu, da je kot član zadrudne zahteval ponovno od nje, da mu dovoli izvršiti pregled in prepis spiska zadružnikov. Rešitev njegove vloge pa se je zavlačevala od seje do seje, dokler ni dobil odgovora, da se bo zadruga obrnila na nadzorstveno oblast, kako naj se tolmačijo zadevne zakonske določbe. O predlogu je zaslišalo sodišče ravnatelja zadrudne. Ta je izjavil, da bi moral sklopiti o dovolitvi pregleda in prepisa zadrudnega spiska zadrudni upravni odbor. Da bi dobil potrebna navodila, se je obrnil član upravnega odbora na podpredsednika glavne zadrudne zveze. Ta se je izrazil, da ima vsak zadrudni član le pravico, vpogledati v zadrudni spisek, nima pa pravice, prepisati ga. To mnenje si je zadruga po ravnateljevih navedbah končno tudi osvojila ter zato odklonila predlagateljevo zahtevo. — Rešiti je vprašanje, ali obsega v § 52/4 zadr. z. ustanovljena zadrudnikova pravica tudi pravico do prepisa zadrudnega spiska. Res je, da zakon o tej pravici ne govori, vendar pa se mora zakon razlagati predvsem po smislu in namenu, ne pa po strogem besedilu. Spisek zadrudnikov je zaradi pregleda vsem zadrudnikom javno pristopen. Če ima zadrudnik pravico, pregledati ali vpogledati ta spisek, pomeni to, da si mora vsebino pregledane listine povsem prisvojiti. Zaradi znatnega števila zadrudnikov (v predmetnem primeru okoli 1700) pač ni možno, da si zapomni zadrudnik zgolj s pregledom oziroma z vpogledom vsa imena zadrudnikov. Nujno potrebno je zato, da si zadrudnik ta imena izpiše. Le na ta način bo mogel poznati za imena vseh zadrudnikov. Vsak zadrudnik, torej tudi predlagatelj, pa ima velik interes na tem, da so mu zadrudniki poznani. Le na ta način more stopiti s posameznimi zadrudniki v stik, oziroma more v posledici tega stika posamezni zadrudnik vplivati na zadrudno poslovanje. Zaradi tega smatra sodišče, da obsega pravica, pregledati spisek zadrudnikov, tudi pravico, prepisati ga, zlasti še, ker vključuje tudi pravico, vpogledati ali pregledati sodne spise, v sebi pravico do prepisa istih (§ 286 c.p.p.).

Rekurz, ki ga je vložila zoper gorenji sklep prizadeta zadruga, je apelacijsko sodišče v Ljubljani zavrnilo s to-le obrazložitvijo:

Upravičeno je prvo sodišče izreklo, da obsega v § 52 zadr. zak. normirana pravica zadrudnikov do pregleda zadrudniškega spiska tudi pravico do prepisa. Zakon, ki dovoljuje vpogled kake listine, ne more zabraniti opravičeni osebi, da si zapomni vsebino te listine in da po potrebi podpre svoj spomin z zapisom. To zlasti ne takrat, kadar bi sicer ne bil dosežen namen zakona, t. j. da upravičenec uporabi vsebino listine v izvestne od zakona zasledovane svrhe. V navzočem primeru rekurz niti ne prereka prvosodne ugotovitve, da znaša število zadrudnikov okrog 1700, tako da si more posamezni zadrudnik le z zapisom zapomniti imena in naslove ostalih zadrudnikov, stopiti z njimi v osebni stik in tako vplivati na zadrudno poslovanje. Bojazen, ki jo izraža rekurz t. j. da bi z dovoljenjem prepisa bilo zadrudno poslovanje težko obremenjeno in da bi posamezni zadrudniki mogli uporabiti tako dovoljenje celo za sabotazo zadrudnega delo-

vanja, pač ni utemeljena, saj je po sebi umljivo, da je zadruga dolžna dovoliti le tak način prepisovanja, ki ne ovira njenega poslovanja in se zadruga proti sabotažnim poskusom lahko vsak čas zavaruje s primernimi protiukrepi.

Glej o tem predmetu tudi članke dr. Antona Urbanca „Ali ima član zadruga pravico prepisati spisek članstva?“ ki so izšli v Trgovskem listu z dne 26., 28. in 30. maja 1941.

Tovorni avto ni izvzet od izvršbe. Zavezanec je predlagal ustavitev izvršbe, češ da mu je bil zarubljen edini tovorni avto, ki ga poseduje, ter da se bavi in preživlja izključno z avtomobilstvom, zato pa da se mora po št. 8 § 209 ip. zarubljeni avto iz izvršbe izločiti. Izvršilno sodišče je ta predlog zavrnilo iz tehle razlogov:

Predlog je po zakonu neosnovan. V § 209 ip. so navedeni vsi predmeti, ki so poleg predmetov, omenjenih v § 20 ip., izvzeti od izvršbe. V št. 8 § 209 ip., pod katero naj bi po zavezančevem predlogu spadal tudi njegov avto, pa so zaščiteni le mali obrtniki in rokodelci za svoje orodje, ki ga potrebujejo za ročno delo in za svoje preživljanje. Ni pa med te predmete šteti tudi strojev in avtomobilov z različno pogonsko silo, četudi se njih lastnik preživlja z njih izkoriščanjem. Nihakor ni bil namreč zakonodavčev namen, da bi z nav. zakonsko določbo ščitil v danem primeru avtomobilskega prevoznika s tem, da bi bil avto, ki lahko predstavlja veliko vrednost, nerubljiv, na drugi strani pa bi bile njegove obveznosti nasproti upniku neizterljive. Da je gorenji zaključek pravilen, kaže tudi to, da so v tej točki nekateri predmeti večje vrednosti naštetih taksativno, avtomobili in slična vozila ter stroji pa se ne omenjajo.

Rekurzno sodišče rekurzu zoper ta sklep ni ugodilo in ga je potrdilo. V razlogih pravi rekurzni sklep: Rekurzno sodišče se pridružuje naziranjju pobijanega sklepa, da prevozniški obrt s tovornim avtomobilom ni zaščiten po št. 8 § 209 ip. in da zaradi tega zarubljeni tovorni avto po tej določbi od izvršbe ni izvzet. Besedilo št. 8 § 209 ip. je sicer prevzeto po prejšnjem št. 6 § 251 avstr. i. r., ki je bilo s čl. VIII št. 27, nar. prav. min. z dne 2. junija 1914 št. 43 avstr. drž. zak. (razbremenitvena novela), razširjeno v tem smislu, da tu določena zaščita ne pripada samo rokodelcem temveč tudi malim obrtnikom za predmete, ki so jim neobhodno potrebni za nadaljnje pridobitno delo. Vendar je tovorni avto, kakor poudarja pobijani sklep pravilno, navadno predmet, ki zahteva znatno kapitalsko naložbo in predpostavlja baš zaradi tega tudi znaten zaslužek. Iz tega razloga pa osebam, ki se bavijo s tem obrtom, ni priznati značaja malega obrtnika v št. 8 § 209 ip.

**Mestna
hranilnica
ljubljska**

*je največji slovenski pupilarno-
varni denarni zavod.*

*Domači hranilniki, sodno-depo-
zitni oddelek, posojila na hipo-
teke, menice, lombard.*

Za vse hranilne vloge jamči

Mestna občina ljubljanska

V odločni in vztrajni borbi s tujim kapitalom

je zrastle Vzajemna zavarovalnica kot edini čisto slovenski zavarovalni zavod, ki po 40 letih pogumno stopa med prve in največje tovrstne zavode v Jugoslaviji. Njen dosednji razvoj in njena prislovična solidnost ji dajeta polno

l e g i t i m a c i j o,

da upravičeno vabi v svoj krog vsakogar, ki mu je potrebna zavarovalna zaščita. Te zaščite je pa v eni ali drugi obliki **vsakdo** potreben. Tudi Vi razmislite, če ne bi bilo umesno, da zavarujete sebe, svojo družino, svoje premično in nepremično premoženje, rizike svojega poklica itd. Vedno se pa tako za nasvet kol za sklep zavarovanja obrnite le na domačo

Vzajemno zavarovalnico v Ljubljani

Člani naročniki,

ki so prejeli zadnjo številko na naslov izven Ljubljanske pokrajine, naj dvignejo ta snopič v pisarni odvetnika *dr. Antona Urbanca, Ljubljana, Tavčarjeva ul. 1/II* in prav tam naznanijo svoj sedanji naslov.